

Promjene prostornog identiteta i samoidentifikacija stanovnika Zagrebačkog prigorja

Fuštin, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:450016>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Ivan Fuštin

**Promjene prostornog identiteta i samoidentifikacija
stanovnika Zagrebačkog prigorja**

Diplomski rad

Zagreb

2023.

Ivan Fuštin

**Promjene prostornog identiteta i samoidentifikacija
stanovnika Zagrebačkog prigorja**

Diplomski rad

predan na ocjenu Sveučilištu u Zagrebu
Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, Geografskom odsjeku,
radi stjecanja akademskog zvanja
sveučilišnog magistra geografije

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu sveučilišnog diplomskog studija *Geografija; smjer: istraživački (Baština i turizam)* na Sveučilištu u Zagrebu Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, Geografskom odsjeku, pod vodstvom prof. dr. sc. Borne Fuerst-Bjeliš.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Promjene prostornog identiteta i samoidentifikacija stanovnika Zagrebačkog prigorja

Ivan Fuštin

Izvadak: Tradicionalna regija je oblik regije koji je nastao kao rezultat vremenski dugotrajnog razvoja identiteta povezanog s teritorijalnošću. Kriteriji obično uključuju elemente poput jezika, religije, socijalnih procesa, kulturne baštine, prirodne sredine i upravno-političke organizacije prostora. Zagrebačko prigorje je tradicionalna regija koja se razvijala i razvija uz Zagreb te se na kraju postala i administrativni dio Grada Zagreba. Zagrebačko prigorje ima sve elemente tradicionalne regije i u ovom radu se kroz intervju i anketu istražuje koliko je prigorski identitet zastupljen, koliko je ugrožen i što je sve utjecalo na promjenu prigorskog identiteta.

44 stranice, 16 grafičkih priloga, 3 tablice, 26 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Zagrebačko prigorje, samoidentifikacija, identitet, prostorne promjene

Voditelj: prof. dr. sc. Borna Fuerst-Bjeliš

Povjerenstvo: Prof. dr.sc. Borna Fuerst-Bjeliš
Izv. prof. dr. sc. Ivan Zupanc
Izv. prof. dr. sc. Vedran Prelogović
Zamjena: Prof. dr. sc. Aleksandar Lukić

Tema prihvaćena: 10. 2. 2022.

Rad prihvaćen: 7. 9. 2023.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Sveučilišta u Zagrebu
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Changes in spatial identity and self-identification of the residents of Zagreb Prigorje

Ivan Fuštin

Abstract: The traditional region is a form of a region that has emerged as a result of long-term development of an identity associated with a particular territory. Criteria typically include elements such as language, religion, social processes, cultural heritage, natural environment, and administrative-political organization of space. Zagreb Prigorje is a traditional region that has developed alongside Zagreb and eventually became an administrative part of the City of Zagreb. Zagreb Prigorje encompasses all the elements of a traditional region, and this study explores the representation and vulnerability of the Prigorje identity through interviews and surveys, as well as factors that have influenced changes in the Prigorje identity.

44 pages, 16 figures, 3 tables, 26 references; original in Croatian

Keywords: Zagreb Prigorje, self-identification, identity, spatial changes.

Supervisor: Borna Fuerst-Bjeliš, PhD, Full Professor

Reviewers: Borna Fuerst-Bjeliš, PhD, Full Professor
Ivan Zupanc, PhD, Assoc. Professor
Vedran Prelogović, PhD, Associate Professor
(Aleksandar Lukić, PhD, Full Professor)

Thesis title accepted: 10/02/2022

Thesis accepted: 7/09/2023

Thesis deposited in Central Geographic Library, University of Zagreb Faculty of Science,
Trg Marka Marulića 19, Zagreb, Croatia.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj istraživanja.....	1
1.2. Prostorni okvir istraživanja.....	2
1.3. Metodologija istraživanja.....	5
1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	5
1.5. Hipoteze.....	6
2. GEOGRAFSKI SMJEŠTAJ I POLOŽAJ.....	6
3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA.....	8
3.1. Kretanje ukupnog broja stanovnika.....	8
3.2. Socio-kulturni sastav stanovništva	12
4. PROSTORNE (URBANE) PROMJENE U ZAGREBAČKOM PRIGORJU.....	15
5. PRIGORSKI IDENTITET.....	18
5.1. Tradicionalna regija.....	19
5.2. Baštinjenje prigorskog identiteta.....	22
5.3. Turistička valorizacija prigorskog identiteta.....	26
6. HODONIMI.....	27
6.1. Prostorna analiza hodonima.....	27
6.2. Hodonimi i prigorski identitet.....	29
7. SAMOIDENTIFIKACIJA STANOVNIKA.....	32
7.1. Rezultati istraživanja.....	32
8. ZAKLJUČAK.....	39
POPIS LITERATURE I IZVORA.....	41
Popis literature.....	41
Popis izvora.....	43
POPIS PRILOGA.....	VI
Popis slika.....	VI
Popis tablica.....	VII
Obrazac intervju upitnika.....	VIII
Anketni obrazac.....	IX
Prilozi.....	X

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj istraživanja

Glavni je predmet rada Zagrebačko prigorje te promjena prostornog identiteta i samoidentifikacija stanovnika koji žive na tom području. Identitet je „skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u odnosu na druge pojedince ili skupine“ (Sarjanović, 2014). Za geografiju je najzanimljivije područje istraživanja prostorni aspekt identiteta. Prostor je jedan od najvažnijih čimbenika oblikovanja identiteta jer najsnažnije utječe na povezivanje društvenih skupina te oblikuje one identitete koji se temelje na zajedničkom podrijetlu, uvjerenjima i ulogama ili sličnom načinu života (Claval, 1998.). Osim kao čimbenik oblikovanja identiteta, prostor se u geografiji analizira i kao medij u kojem se identitet manifestira (Crljenko, 2008). Prostorni je identitet oblikovan percepcijom prostora i doživljajem prostora od strane društva koje u njemu boravi. Osjećaj pripadnosti istom mjestu nastaje zbog sličnih iskustava koja ljudi dijele u istom prostornom okruženju. Kolektivni identitet, kao pojam, istražuje se u više disciplina, primjerice psihologiji, antropologiji, sociologiji, a geografska relevantnost u pitanjima identiteta ostvaruje se kroz odnos s prostorom. Prostorni je identitet često rezultat historijskogeografskih, ekonomskih, prirodnih i drugih čimbenika koji utječu na specifična iskustva stanovništva tog područja. Subjektivno oblikovanje prostora ima ključnu ulogu u oblikovanju kolektivnog identiteta i izražava se kroz imenovanje određenih lokacija i njihovih karakteristika te korištenje simbolike na materijalnoj i/ili apstraktnoj razini. (Mirošević i Vukosav, 2010). Potrebno je razlučiti regionalni identitet i identitet regije. U ovom radu, naglasak će biti na regionalnom identitetu. On se manifestira kroz regionalnu svjesnost/pripadnost. Važno je naglasiti da se regionalna svjesnost, odnosno regionalni identitet stanovnika, kao osobni osjećaj, vezuje gotovo isključivo uz tradicionalne regije (Rykiel, 1985.). „Razvijenost pojedinoga prostornog identiteta ovisi o individualnom aspektu pojedinaca te su stoga za njegovo izučavanje nužna i istraživanja čija je baza pojedinac. Stoga se sociokulturni identitet svakako može vezati uz prostorni identitet, koji je jedan od faktora koji ga oblikuje, te podrazumijeva skup međuovisnih prirodnih i društveno-geografskih obilježja nekog prostora na kojima se zasniva identifikacija“ (Marković, I., i Fuerst-Bjeliš, B. (2015) prema (Pejnović, 2010). Tomaney (2020) regionalni identitet smatra oblikom kolektivnog identiteta koji nije intrinzični kulturni fenomen nekog prostora, već nastaje kompleksnim procesima, i to kroz kulturne i političke institucije, društvene pokrete i procese upravljanja nekim prostorom.

Identitet regije, s druge strane, odnosi se na ona prirodna, kulturna i demografska obilježja koja se koriste u znanosti, politici i gospodarstvu kao sredstvo izdvajanja regija prilikom određivanja regionalne podjele i upravljanja regijama (Sarjanović 2014.)

Prostorna identifikacija može biti različita s obzirom na osnovne razine: lokalni identitet, regionalni identitet te nacionalni identitet (može se i iščitati i širi identitet – kozmopolitski/supreregionalni, ali i uži lokalni – na razini četvrti ili ulice). Te tri razine mogu istovremeno činiti kolektivni prostorni identitet, međutim jedna ili dvije prostorne razine bit će izraženije od drugih. Društveno – geografski trendovi ili politička zbivanja mogu rezultirati dugoročnim ili privremenim prevladavanjem pojedinih razina nad drugima (Paasi, 2011). „Određivanje prostornog identiteta osobno je pitanje i nemoguće je dati opću sliku bez sagledavanja subjektivnog pogleda svakog člana zajednice” (Altaras Penda, 2005). Za kompletnu analizu geografskog prostora, uz prirodna geografska obilježja, potrebno je analizirati i društveno-geografska obilježja kako bi se dobila cjelovita slika prostora te prikazao način života u Zagrebačkom prigorju. Također, za dublje razumijevanje promjene prostornog identiteta potrebno je analizirati urbanu promjenu Zagrebačkog prigorja.

Cilj ovoga rada utvrditi je razinu samoidentifikacije stanovništva i pokazati kako i koliko su urbane i društvene/sociološke promjene utjecale na razinu samoidentifikacije prostornog identiteta u Zagrebačkom prigorju. Također, proučavanjem etimologije hodonima nastojat će se utvrditi kakvi hodonimi prevladavaju na području Zagrebačkog prigorja te koliku važnost imaju među lokalnim stanovništvom.

1.2. Prostorni okvir istraživanja

Prema Geografskom rječniku A. Cvitanovića (2002) prigorje se definira kao „prijelazni reljefni oblik humlja, na strani, pretežno prisoju, povišene gorske ili planinske cjeline; najčešće građeno od morskih i jezerskih taložina iz razdoblja tercijara na koje su se nepodudarno (diskordantno) nataložile kvartarne naslage“ (Cvitanović, 2002., 424) U drugom dijelu definicije navodi se kako je riječ o prostorima koja su u ljudskoj povijesti bila gusto naseljena te su ti krajevi bili poljoprivredno iskorišteni. Zaključno, kao bitna karakteristika prigorskih područja se ističe ekspozicija padina terena koja značajno utječe na količinu primljene sunčeve svjetlosti. Naime,

zbog orijentacije padina prema jugu, prostori prigorja su više izloženi suncu što pridonosi bogatijoj vegetaciji, višoj temperaturi te položenijem terenu s manjim nagibima čime se ostvaruju uvjeti za poljoprivrednom aktivnošću (Cvitanović, 2002)

Različite su definicije prostora Zagrebačkog prigorja kod pojedinih autora. Lelja Dobronić, istaknuta zagrebačka povjesničarka koja se intenzivno bavila Zagrebačkim prigorjem, definira taj prostor kao: "Sav sjeverni Zagreb, to jest dio grada sjeverno od Ilice, Vlaške ulice i Maksimirske ceste, može se smatrati prigorjem Medvednice. Pojmom medvedničkog prigorja obuhvaćeni su svi obronci Medvednice koji se protežu prema jugu u vidu brežuljaka i hrptova uglavnom okomitih na glavno bilo Medvednice" (Dobronić, 1986, 15). Tomislav Premerl Zagrebačkim prigorjem smatra: "...područje od rijeke Sutle do Božjakovine, od hrpta Medvednice do rijeke Save..." U sela Zagrebačkog prigorja Premerl ubraja: "Laduč, Brdovec, Susedgrad, Stenjevec, Vrapče, Šestine, Gračane, Remete, Markuševec ili Sveti Šimun, Vugrovec, Moravče, Sesvete, Kašinu, Bedenicu, Dugo Selo, Prozorje – Martinbreg, Brckovljane, Božjakovinu i Svetog Ivana Zelinu" (Premerl, 1998). Povjesničarka Suzana Leček zagrebačkim Prigorjem definira područje „od Podsuseda do Sv. Ivana Zeline.“ (Leček, 1996). Mirko Marković smješta Prigorje u sljedeće granice: "U podnožju šumovite gore Medvednice, od Susedgrada prema istoku, do Kašine na zapadu pruža se blaga udolina u kojoj su se tijekom srednjega vijeka nalazila brojna prigorska sela" (Marković, 2006, 195). Za razliku od ovih autora, etnologinja Nerina Eckhel u Zagrebačko prigorje ubraja tek sela Markuševec, Remete, Gračane i Šestine. Budući da se nošnja, govor, tradicija skoro ne razlikuju u ovim naseljima, vjerojatno se zato Eckhel fokusirala na ova četiri naselja (Novosel, 2016).

Prostorni okvir Zagrebačkog prigorja u ovome istraživanju obuhvatio je Gradsku četvrt Podsljeme (bez MO Vidovec) te mjesne odbore Remete, Bukovac i Dotrščina koji se nalaze u Gradskoj četvrti Maksimir (Sl. 1.). MO Dotrščina geografski i povijesno spada pod Bukovac jer se u Bukovcu nalazi osnovna škola i Dotrščina ima znatno manje stanovnika od Bukovca. Stanovnici ovako defniranog prostora govorili su / govore kajkavskim narječjem, koristili su iste autentične narodne nošnje te su održavali iste narodne običaje. Naselja su formirana od niza manjih zaselaka okupljenih oko središnjih sela. Danas su ti zaseoci postali ulice u Zagrebu, a središnja sela postala su četvrti Zagreba (Novosel, 2021). Čučjere, koje spada pod Gradsku četvrt Gornja Dubrava, ne ulazi u prostorni okvir istraživanja, jer je prostorno taj dio Prigorja odvojen od ostatka Zagrebačkog prigorja. Osim po geografskom položaju, Čučerje se i povijesno odvojilo od ostatka Prigorja. To se najbolje vidi u etnografskim karakteristikama, jer se narodna nošnja Čučerja razlikuje od ostatka prigorskih naselja. Isto vrijedi za Vidovec, koji

spada u gradsku četvrt Podsljeme, ali je zbog udaljenosti od Zagreba zadržao ruralniji karakter od ostatka Zagrebačkog prigorja.

Sl. 1. Karta područja istraživanja

Kartografska podloga i izvor: ZG Geoportal, 2023

1.3. Metodologija istraživanja

U ovom je istraživanju korišteno više metoda. Primarna je metod bila prikupljanje, analiza i sinteza znanstvenih radova, to jest sekundarnih izvora. Sekundarni izvori prikupljeni su pomoću alata Google Scholar i Hrčak. Uz literaturu korišteni su statistički podaci i kartografski prikazi (kolopletne karte, digitalni ortofoto). Za provedbu istraživanja korištene su kombinirane metode istraživanja, tj. kvantitativna metoda (anketa tehnikom snježne grude) i kvalitativna metoda (intervju). Intervjuirane osobe izabrane su na temelju svoje stručnosti i kompetencija te su bili „svjedoci vremena“, kako urbanih promjena, tako i demografskih promjena na području istraživanja. Svi intervjui provedeni su online u pisanom formatu, korespondencijom preko e-maila. Intervju se sastojao od 7 pitanja i sve intervjuirane osobe odgovarale su na ista pitanja. Online anketa provedena je uz pomoć alata Google Forms. Anketa je provedena u periodu od 19. svibnja do 25. svibnja 2023. godine. Anketa se sastojala od 9 pitanja zatvorenog tipa. Ciljana populacija sve su punoljetne osobe koje imaju ili prebivalište ili boravište na istraživanom području. Također, cilj je bio obuhvatiti sve dobne skupine kako bi se mogla provesti temeljitija analiza dobivenih podataka.

Kartografski prikazi izrađeni su pomoću alata ZG Geoportal i ArcGIS 10.3.1.

1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja

Glavna istraživanja koja su poslužila kao teorijski temelj za pitanja regionalnog i prostornog identiteta ovoga rada istraživanja su teorijskog koncepta tradicijskih regija koje je provela B. Fuerst – Bjeliš (1996.) i odredila pojam i skupine kriterija u definiranju tradicijske regije te A. Paasija (2003.) u kojima je provedena distinkcija između identiteta regije – ili motiva povezanih uz kulturu, prirodu i stanovništvo korištenih kako bi se regije definirale i međusobno razlikovale – te regionalne svijesti ili regionalnog identiteta koja označava višeslojnu povezanost ljudi s institucijama, motivima i simbolima koja ukazuje na institucionalizaciju određenoga prostora u regiju (Paasi, 2003). Nadalje, I. Marković i B. Fuerst–Bjeliš (2015) objašnjavaju kako su razine prostornog identiteta (lokalni, regionalni te nacionalni identitet) sastavnice sociokulturnog identiteta pojedinaca i oblikuju se u određenome kulturnom kontekstu (Šakić i dr., 2009) te su specifikum svake postojeće zajednice na planetu (Paasi, 2003). Sukladno tome, tradicijska regija Zagrebačko prigorje razvila je svoj sociokulturni identitet koji se s vremenom mijenjao i oblikovao u kulturnom kontekstu te će se u radu pomoću

kvantitativnih metoda istraživanja odrediti u kojoj mjeri je zastupljena razina lokalnog prostornog identiteta.

O lokalnoj povijesti korišteni su radovi Novosela (2008, 2012, 2016, 2021) i Hrena (2003). U tim radovima autori opisuju društvene i urbane procese koji su se događali na području Zagrebačkog prigorja gdje se uz kartografske prikaze prikazuju razmjeri istih procesa.

1.5. Hipoteze

Sukladno navedenim ciljevima, predmetu i prostoru istraživanja u radu će se ispitati iduće hipoteze:

H1 Prostorne i društvene promjene uvelike su utjecale na razinu samoidentifikacije prostornog identiteta Zagrebačkog prigorja.

H2 Stanovništvo u istočnijim dijelovima Zagrebačkog prigorja u najvećoj se mjeri identificira s lokalnom razinom identiteta.

H3 Hodonimi su pokazatelj prigorskog identiteta, ali stanovništvo ne osjeća povezanost hodonima i prigorskog identiteta.

H4 Opstanak prigorskog identiteta uvjetovan je aktivnim djelovanjem stanovništva u njegovu očuvanju i baštinjenju.

2. GEOGRAFSKI SMJEŠTAJ I POLOŽAJ

Zagrebačka prigorska naselja smještena su na sjeveru administrativnog područja Grada Zagreba, na 45°48'43" sjeverne geografske širine i 15°58'52" istočne geografske dužine. Nalaze se također na južnim padinama gorskog masiva Medvednice (Sljeme, 1035 m) na prosječnoj nadmorskoj visini od 300 metara.

Pojedini autori (Novosel, 2008) smatraju da je naziv Prigorje nastao dodavanjem prefiksa „pri“ riječi „gora“ (Medvednica). Za taj prostor se također ponekad koristi i naziv Podsljeme (Novosel, 2008).

Kroz razvoj i širenje grada Zagreba, Zagrebačko prigorje u potpunosti se administrativno uklopilo u grad Zagreb kao gradske četvrti grada. Gradska četvrt Podsljeme izdvaja se kao jedna od većih četvrti grada Zagreba, a s ukupnom površinom (bez Mjesnog odbora Vidovec) od 49,05 km² nalazi se na četvrtom mjestu po površini.

Kao što je već navedeno, Remete, Bukovac i Dotrščina se ne nalaze unutar gradske četvrti Podsljeme. Ubrajajući površinu Remeta od 2,95 km², površinu Bukovca od 1,82 km² i površinu Dotrščine dobije se površina područja istraživanja od 56 km². Najveće naselje površinom je Markuševac s 26,95 km², slijede ga Gračani s 12,15 km², km² te Šestine s 9,35 km². Najmanje naselje su Mlinovi s površinom od 0,59 km². Na slici 2 prikazan je geografski položaj područja istraživanja u odnosu na Grad Zagreb. Područje istraživanja, preko Šestina, graniči sa zapadne strane s Gradskom četvrti Črnomerec, a s istočne strane, preko Markuševca, graniči s Gradskom četvrti Gornja Dubrava. S južne strane područje istraživanja omeđeno je gradskim četvrtima Gornji grad – Medveščak i Maksimir. Sjeverna granica područja istraživanja identična je granici Grada Zagreba te graniči s Krapinsko-zagorskom županijom, a granica ide vrhom Medvednice.

Sli. 2. Geografski položaj područja istraživanja u odnosu na Grad Zagreb
Kartografska podloga i izvor: ZG Geoportal, 2023

Zagrebačka prigrorska naselja imaju povoljan geografski položaj u odnosu na Zagreb. Postoje tri glavna pravca kretanja koja povezuju ta naselja sa Zagrebom. Prvi pravac povezuje gradsku četvrt Podsljeme s gradskom četvrti Črnomerec preko Šestina. Drugi pravac povezuje gradsku četvrt Podsljeme i gradsku četvrt Gornji grad Medveščak, odnosno centar Zagreba. Treći pravac

povezuje gradsku četvrt Podsljeme s gradskom četvrti Donja Dubrava. Osim ovih triju glavnih pravaca, postoje i dodatni pravci koji su manje zastupljeni. U središnjem dijelu Zagrebačkog prigorja nalaze se Gračani, koji imaju najkraći put do centra grada Zagreba, a dobro su povezani s ostalim naseljima u Zagrebačkom prigorju. Remete imaju slabo povezanost s ostalim prigrorskim naseljima u gradskoj četvrti Podsljeme i gravitiraju prema Maksimiru, dok su ostala zagrebačka prigrorska naselja međusobno bolje povezana. S druge strane, Bukovac je dobro povezan s prigrorskim naseljima i služi kao veza između Maksimira i prigrorskih naselja poput Markuševca i Gračana. Dotrščina je najbolje povezana s Bukovcem te s Gradskom četvrti Gornja Dubrava jer s njom graniči.

3. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

3.1. Kretanje ukupnog broja stanovnika

Glavni je pokazatelj društveno-geografskih obilježja stanovništvo. Stanovništvo je primarni faktor svih društvenih i prostornih procesa. Za potrebe ovog rada korišteni su popisi stanovništva iz 2001., 2011. i 2021. godine.

Praćenje kretanja ukupnog broja stanovnika u kontekstu rada bitno je iz dva razloga. Prvenstveno je važno utvrditi dolazi li do promjene prostornog identiteta dugoročnom depopulacijom ili porastom stanovništva. Administrativnim priključenjem Gradu Zagrebu, Zagrebačko prigorje postaje „vidljivo“ doseljenicima što je moguće vidjeti kako urbanim promjenama, tako i popisima stanovništva iz 2001. i 2011. godine gdje Gradska četvrt Podsljeme ima stalan porast broja stanovnika. S obzirom na napisano, područje Zagrebačkog prigorja podložno je promjeni prostornog identiteta doseljavanjem stanovništva. Doseljeni dolaze iz različitih krajeva (pretežito iz ostalih dijelova Hrvatske, BiH, Njemačke) te sa sobom donose svoj način života i uvjerenja, koji se mogu, ali i ne moraju promijeniti pod utjecajem prigrorske kulture. Isto tako, potrebno je pratiti trendove prirodnog kretanja stanovnika (prevladava li mlađe ili starije stanovništvo).

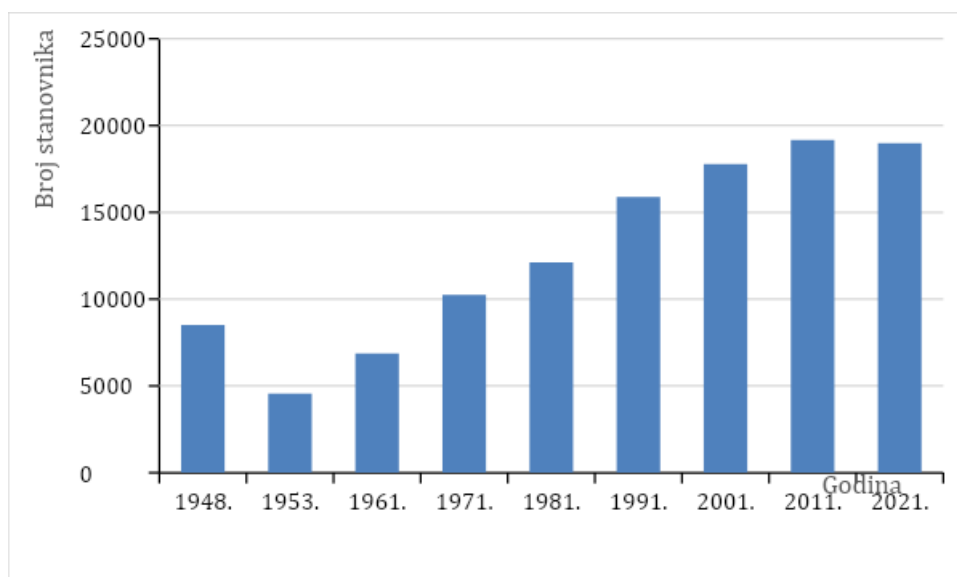
Kod prikaza kretanja ukupnog broja stanovnika uključeni su podaci popisa iz 1948. godine, nakon koje se Zagrebačko prigorje administrativno spojilo s teritorijem Grada Zagreba. Ovaj popis važan je također iz razloga jer prikazuje podatke o broju stanovnika ondašnjih naselja i sela prije naknadne administrativne podjele Prigorja. Od popisa stanovništva 1953. do 2001. godine, zbog mnogobrojnih promjena teritorijalnih granica mjesnih odbora Grada Zagreba, i

zagrebačka prigorska naselja su mijenjala svoje granice, stoga ne možemo dobiti realnu sliku broja stanovnika u tom razdoblju.

Nakon što su 1950. godine naselja Zagrebačkog prigorja priključena Zagrebu, isprva su djelovali kao zasebni mjesni odbori te su 1952. godine formirane tri periferne općine Gračani, Markuševec i Šestine, ali nisu bili iste veličine kao prije uključjenja u Zagreb, jer su dijelovi naselja uključeni u druge četvrti. Već tada su mjesni odbor Remete, Gornji i Donji Bukovac priključeni gradskoj četvrti Maksimir (Grad Zagreb). Tri godine kasnije dolazi do potpunog uključjenja zagrebačkih prigorskih naselja Gradu Zagrebu te su naselja Šestine, Šestinski Kraljevec, Dedići, Gornji Mlinovi, Kraljičin Zdenac i Sljeme – vrh pripali općini Gornji grad, dok je općina Medveščak, osim istoimenoga gradskog predjela, obuhvatila podsljemenska naselja Bliznec, Brestovec, Dolje, Donji Mlinovi, Gračani, Okrugljak i Zvečaj. Markuševec se s okolnim naseljima priključio Remetama u općini Maksimir. Od 1967. do 1974. godine sva ta naselja su pripala Gradu Zagrebu kao jedinstvenoj gradskoj općini. Nakon ponovnog formiranja općina, 1974. godine područje Podsljemena podijeljeno je između općina Centar, Medveščak i Maksimir. Na području koje je pripalo Centru djelovale su mjesne zajednice Šestine i Mlinovi. Na podsljemenskom dijelu općine Medveščak postojala je mjesna zajednica Gračani. Općini Maksimir, pak, pripale su podsljemenske mjesne zajednice Markuševec i Vidovec (Grad Zagreb).

Zbog stalnog mijenjanja granica zagrebačkih prigorskih naselja te uključivanja u različite gradske četvrti razdoblje od 1948. do 2001. godine ne može se u potpunosti analizirati. Te su promjene svakako utjecale na to da između 1948. i 1953. godine statistika bilježi smanjenje broja stanovnika s 8509 na 4557. Za 1981. i 1991. godinu napravljena je aproksimacija. Tako je sveukupno do 2021. evidentan značajan porast broja stanovnika zagrebačkih prigorskih naselja, što je vidljivo na slici 3.

Različita su istraživanja pokazala da postoji veza depopulacije i nerazvijenosti prometno teže dostupnih područja te se može ustvrditi da je slaba prometna dostupnost jedan od važnijih čimbenika koji je utjecao na jače demografsko praznjenje prostora (Turk, Šimunić i Živić, 2016). Na slici 3. se stoga može uočiti kako je zbog depopulacije Vidovca i Markuševeca broj stanovnika Gradske četvrti Podsljeme pao u međupopisnom razdoblju između 2011. i 2021. godine. Bitno je napomenuti kako Markuševec ima najveći sveukupni broj stanovnika starijih od 65 godina, što je indikator kako će i smrtnost imati značajan utjecaj u depopulaciji stanovništva.

Sl. 3. Broj stanovnika Gradske četvrti Podsljeme u razdoblju od 1948. do 2021. godine

Izvor: DZS, 2023

Tab. 1. Broj stanovnika mjesnih odbora na području istraživanja prema popisima iz 2001., 2011. i 2021. godine

Godina popisa	Bukovac	Dotrščina	Remete	Gračani	Šestine	Mlinovi	Markuševac	Ukupno
2001.	6472	1655	4569	5282	2858	2165	6922	29780
2011.	6859	2037	5572	6210	3514	1978	6302	32472
2021.	6658	1983	5923	6284	3594	1850	6236	32528

Izvor: DZS, 2023

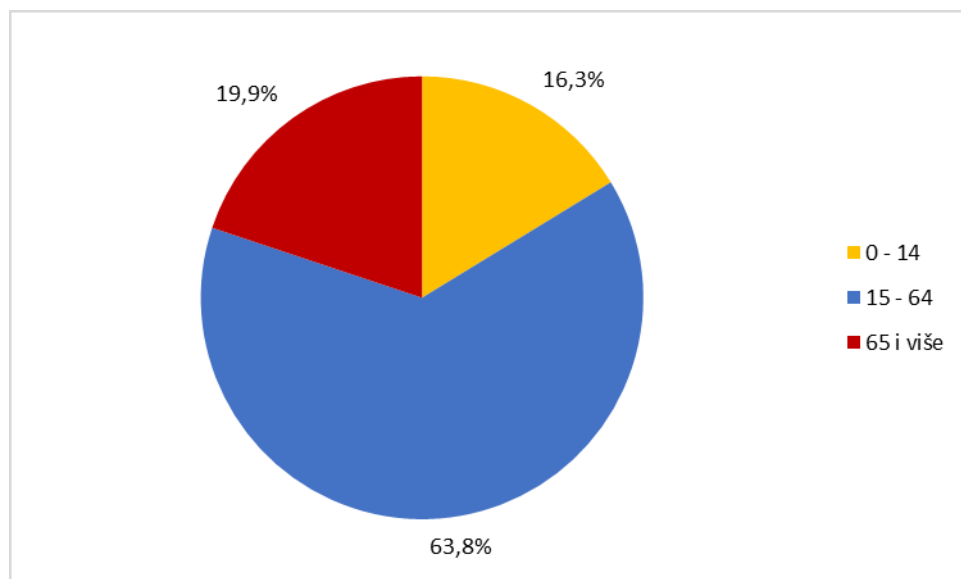
Prema popisu iz 2001. godine gradska četvrt Podsljeme bez Vidovca ukupno je imala 17227 stanovnika, a ako se ovoj brojci dodaju Remete, Bukovac i Dotrščina, onda broj stanovnika raste na 29780. U 2021. godini dolazi do stagnacije broja stanovnika Gradske četvrti Podsljeme. MO Markuševac gubi stanovništvo, ali primjećuje se nezatni rast u Šestinama i Gračanima. Remete su jedini MO koji ima snažan i kontinuiran rast, što je omogućila dobra prometna povezanost Remeta s Maksimirom i Centrom te atraktivna lokacija Remeta. Ako se uzme broj stanovnika čitavog područja istraživanja, vidi se veliki porast broja stanovnika u

međupopisnom razdoblju između 2001. i 2011. godine, no u 2021. godini taj je broj neznatno narastao (Tab. 1.).

Tab. 2. Popis stanovnika mjesnih odbora područja istraživanja po dobnim skupinama prema popisu iz 2021. godine

Mjesni odbor	0 - 14	15 - 64	65 i više
Bukovac	1047	4289	1322
Dotrščina	318	1304	361
Gračani	1028	4073	1183
Markuševec	992	3927	1317
Mlinovi	277	1133	440
Šestine	588	2297	709
Remete	1042	3745	1136
Ukupno	5292	20768	6468
Ukupno	16,3%	63,8%	19,9%

Izvor: DZS, 2023.

Sl. 4. Postotni udjel dobnih skupina za područje istraživanja prema popisu iz 2021. godine

Izvor: DZS, 2023

Na području istraživanja prema dostupnim podacima (DZS, 2023) (Tab.2.) više je stanovnika starije od 65 godina (19,9%), negoli je stanovnika u dobi do 14 godina (16,3%) (Sl. 4.). To je izravni pokazatelj kako je stanovništvo u regresivnom stadiju jer je sveukupni udjel starijih stanovnika veći od udjela mladih stanovnika. Ti su podaci pokazatelj o izravnoj ugroženosti

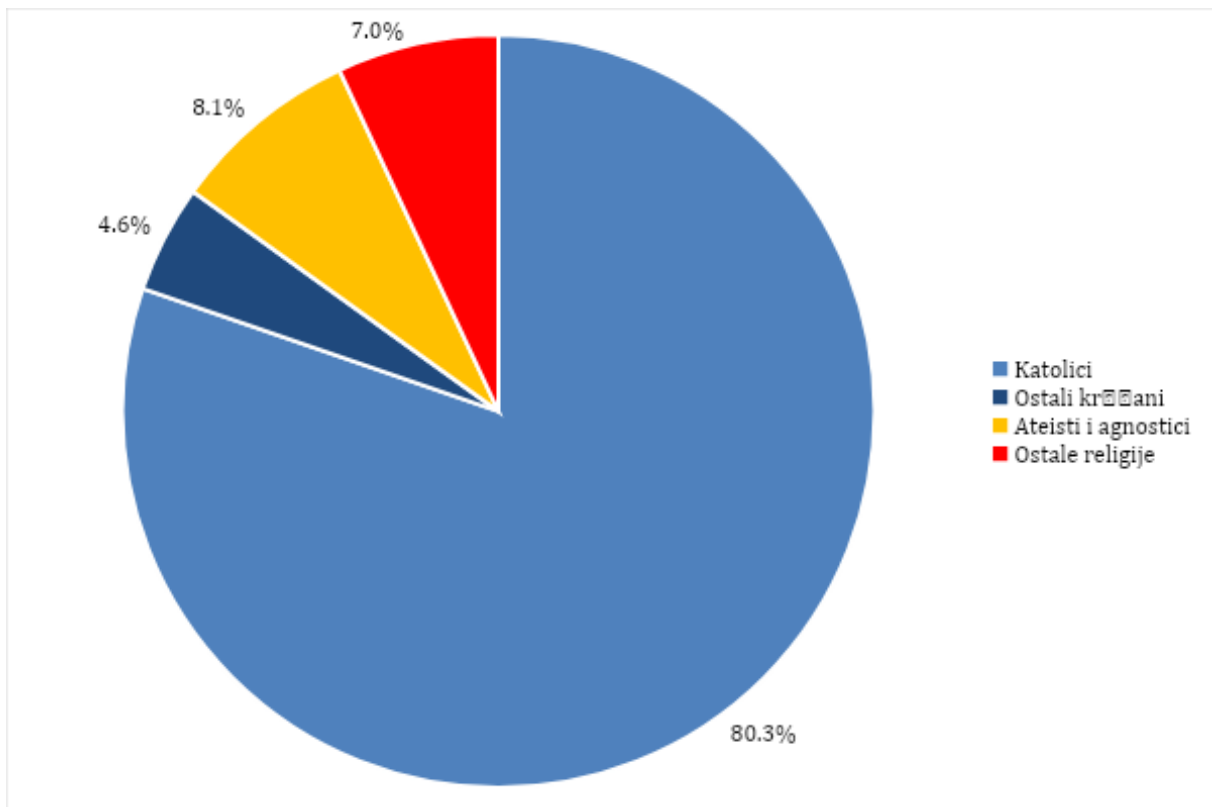
očuvanja prigorskog identiteta. Kako se rađa manje djece, „bazen“ osoba kojima bi se prenijelo znanje o tradiciji, običajima te koje bi se odgajale u prigorskom duhu sve je manji. Također, rezultati ankete ukazuju kako nisu svi mladi zainteresirani za očuvanje istog jer se s istim ne identificira.

3.2. Socio-kulturni sastav stanovništva

Zagrebačko je prigorje narodnosno veoma homogeno područje, gdje, prema popisu iz 2011. godine, 96,28% stanovništva čine Hrvati. Znajući kako je Zagrebačko prigorje receptivno područje u koje se stanovništvo doseljava, potrebno je analizirati iz kojih krajeva dolaze doseljeni stanovnici jer je to ključno za određivanje razine identiteta.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Gradskoj četvrti Podsljeme živjelo je 19165 stanovnika. 12760 stanovnika živi cijeli život na području GČ Podsljeme. 2737 (14,3%) stanovnika doseljeno je iz inozemstva, od kojih je najviše bilo doseljeno iz Bosne i Hercegovine u ukupnom broju od 1017 (5,3%) stanovnika. Sljedeća po zastupljenosti je Njemačka sa 773 stanovnika (4%). 684 stanovnika (25%) od ukupnog broja doseljenog stanovništva dolazi iz ostalih zemalja, ali to je zato što je Zagrebačko prigorje dom mnogim veleposlanstvima. Ovi podaci odgovaraju i podacima koji obuhvaćaju grad Zagreb u cjelini koji također ima najviše doseljenih iz ovih dviju zemalja.

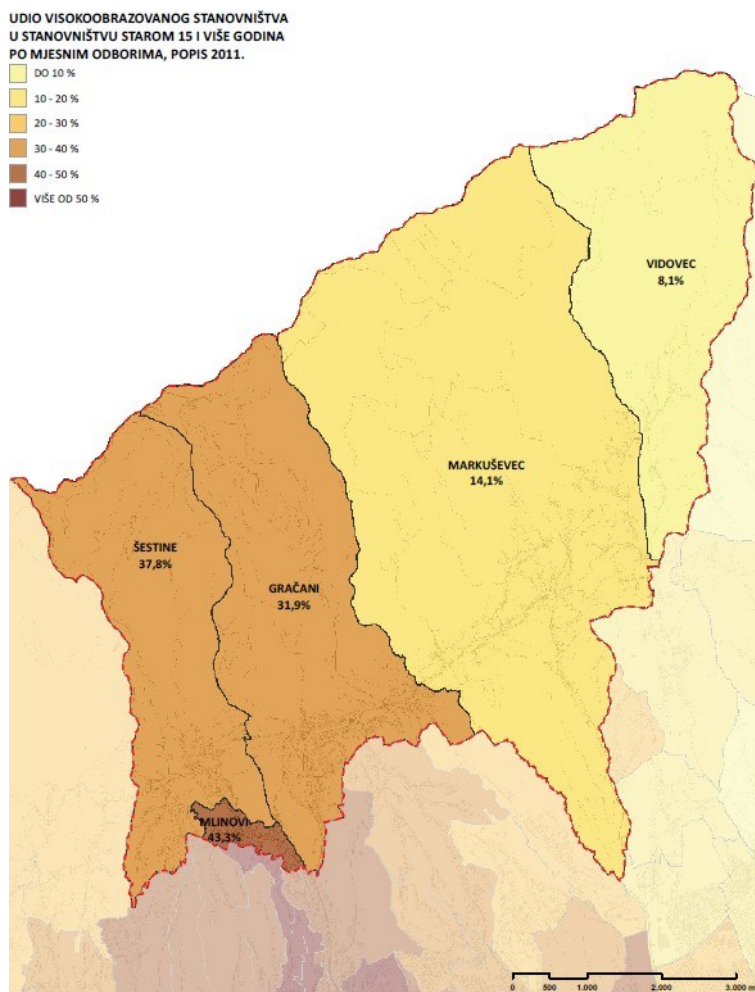
Prema popisu iz 2011. godine religijski sastav stanovništva nije toliko homogen kao što je sastav prema narodnosti. Iako se 80,3% stanovništva izjašnjava kao katolici, 7% stanovništva pripada drugim religijama, a 8,1% stanovnika izjašnjava se kao ateisti i agnostici. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Gradu Zagrebu je 83,11% katolika (Sl. 5.) i time se gradska četvrt Podsljeme u potpunosti uklapa s podacima za Grad Zagreb. Samim je time katolička vjera, koja je bila jedan od temelja prigorskog identiteta, izgubila na važnosti.

Sl. 5. Religijska pripadnost u Gradskoj četvrti Podsljeme prema popisu iz 2011. godine

Izvor: DZS, 2023

Slika 6. prikazuje udio visokoobrazovanog stanovništva u populaciji starijoj od 15 godina na razini mjesnih odbora i gradskih četvrti. Na razini mjesnih odbora u GČ Podsljeme primjećuje se razlika između mjesnih odbora koji su bliže središtu grada, zato što imaju veći udio visokoobrazovanog stanovništva. Uzevši u obzir da je MO Markuševac najudaljeniji od grada te uz MO Vidovec ima najmanju stopu visokoobrazovanog stanovništva u GČ Podsljeme, ne može se isključivo reći da je u tim MO jača samoidentifikacija sa Zagrebačkim prigorjem zbog manje stope visokoobrazovanosti, nego tu glavnu ulogu ima upravo udaljenost i izoliranost od centra Zagreba što su čimbenici slabijeg doseljavanja naspram ostalih naselja. Mlinovi, Šestine i Gračani puno su bliži centru Zagreba, samim time i atraktivniji, te se smatraju elitnijim četvrtima od Markuševca. Cijena nekretnina i zemljišta viša je zbog atraktivnosti lokacije i novogradnje te to područje privlači imućnije stanovnike koji su uglavnom visokoobrazovani.

Sl. 6. Udio visokoobrazovanog stanovništva u stanovništvu starom 15 i više godina u Gradskoj četvrti Podsljeme prema popisu iz 2011. godine

Izvor: Grad Zagreb, 2019

Prema popisu iz 2011. godine 78,81% stanovnika Gradske četvrti Podsljeme radi u tercijarnom sektoru, odnosno kvartarnom sektoru. Primarni sektor ima najmanji udio s 0,51 % stanovništva, dok 20,22 % stanovništva radi u sekundarnom sektoru. Budući da je Podsljeme gradska četvrt unutar Zagreba, očekivano je da je gospodarski sastav usmjeren prema tercijarnom i kvartarnom sektoru. U prošlosti je primarni sektor bio puno izraženiji jer su stanovnici Zagrebačkog prigorja svojim proizvodima hranili Grad Zagreb. Zagrebačko prigorje bilo je i važan vinorodni kraj (vinska cesta Grada Zagreba nalazi se na Dotršćini). To je važno u kontekstu identiteta jer je domaća uzgojena hrana jedan od faktora prigorskog identiteta.

4. PROSTORNE (URBANE) PROMJENE U ZAGREBAČKOM PRIGORJU

Krajem XX. stoljeća mijenja se vizura Zagrebačkog prigorja te se umjesto starih i tradicionalnih kuća, kojih je sve manje, pojavljuju urbane vile koje se uglavnom ne uklapaju u ambijent prostora (Sl. 7.). Izgrađeno je mnoštvo novih kuća, ali i mnoštvo kuća se nadogradilo (Hren, 2003). Događa se proces deruralizacije i deagrarizacije te stanovništvo napušta selo ili seoski način života i zapošljava se u gradu. Nakon administrativnog uključanja u Grad Zagreb, naselja Zagrebačkog prigorja poprimila su novu elitnu ulogu te se pridružuju Tuškancu, Pantovčaku, ali i istočnim gradskim četvrtima, koji su elitna zona Zagreba. Tako započinje sve veća izgradnja u Zagrebačkom prigorju te nestaje priroda. Nekontrolirana izgradnja potakla je proglašenje Medvednice parkom prirode 1981. godine kako bi se što veća površina Zagrebačkog prigorja stavila pod određeni stupanj zaštite (Novosel, 2008).

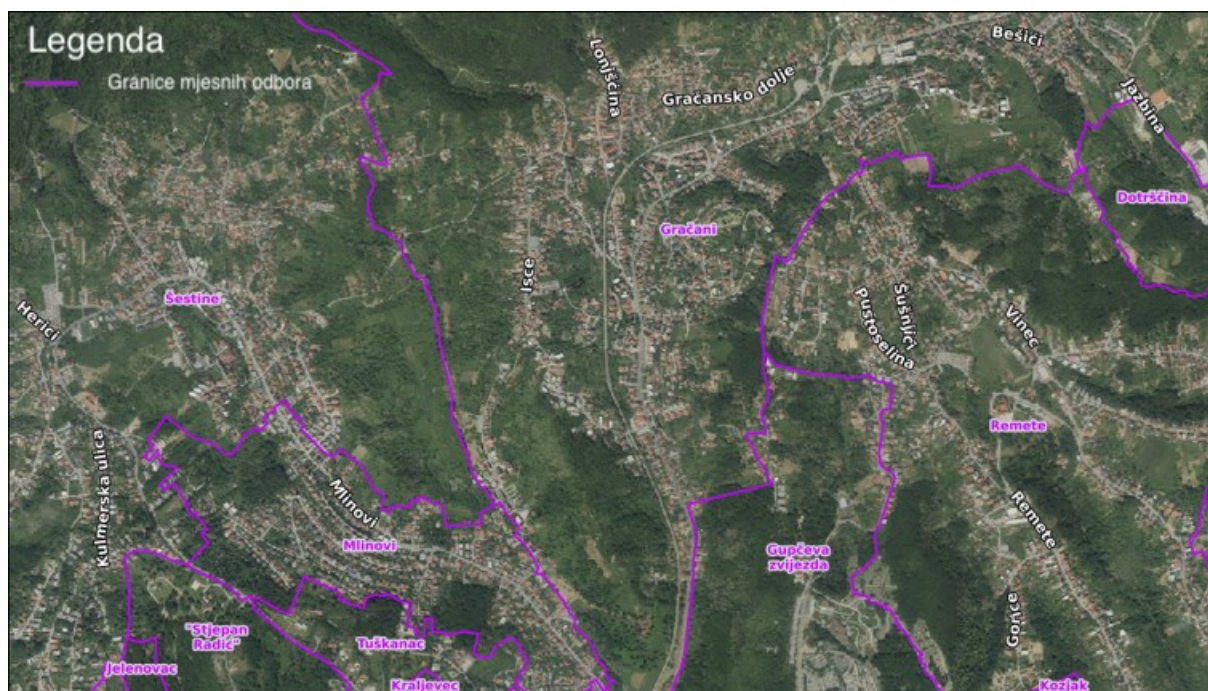

Sl. 7. Kombinacija ruralnog i urbanog u Remetama

Izvor: autor, 2023

Na internetskom servisu ZG Geoportal moguće je tijekom povijesti pratiti brzinu promjene urbane slike Zagrebačkog prigorja. Servis sadrži interaktivne kartografske prikaze planiranog

načina korištenja zemljišta i stvarnog načina korištenja zemljišta za 1971., 1986. i 2021. godinu. Prateći planirani način korištenja zemljišta tijekom godina te uspoređujući sa stvarnim načinom korištenja zemljišta, vidljiv je trend smanjivanja poljoprivrednih površina koja se pretvaraju u zemljišta mješovite namjene. Podaci ZG Geoportala o planiranom i stvarnom načinu korištenja zemljišta u 1971. godini na području Šestina, Mlinova, Gračana i Remeta mogu poslužiti kao ilustracija svojevrsnog početka urbanizacije područja. U 1986. godini na području Šestina, Mlinova, Gračana i Remeta, moguće je primijetiti koliko je gradnja napredovala te kako se znatno smanjila površina zelenih i poljoprivrednih površina. Na prikazu iz 2021. godine (Sl. 8.) vidljiva je trenutna izgrađenost, što je ujedno i vrhunac izgrađenosti na području Šestina, Mlinova, Gračana. U Mlinovima, koje je površinom najmanje naselje, već je otprije postojala gušća koncentracija kuća te su one s vremenom zamijenjene novijim obiteljskim kućama ili „urbanim vilama“ te ambasadama. Zbog konstantnog doseljavanja stanovništva i automobilizacije Mlinovi, Šestine, Gračani, Remete i Bukovac imaju ponajviše problem s prometnom infrastrukturom, bukom i zakrčenim prometnicama.

Sl. 8. Izgrađenost na području Šestina, Mlinova, Gračana i Remeta 2021. godine

Izvor: ZG Geoportal, 2023

Markuševec, s druge strane, nije imao istu sudbinu kao ostala naselja područja istraživanja. Njegova udaljenost od grada i izolacija nisu u tolikoj mjeri privlačili nove stanovnike. U

Markuševcu, upravo zbog svoje izoliranosti manji je broj „urbanih vila“ negoli je u ostalim naseljima te je u njemu puno više očuvan ruralni karakter regije.

Kako isti prostor ne mora svatko shvaćati isto, u intervjuu se može pomoću osobnog iskustva ispitanika vidjeti kako oni percipiraju prostor u kojemu žive.

U intervjuu, na pitanje da opišu prostorne i demografske promjene koje su primijetili, ispitanici imaju slične odgovore.

Ispitanica A.M.T je odgovorila sljedeće

„Na području Zagrebačkog prigorja sve je manje domaćeg stanovništva, koje je prodalo svoja zemljišta (nekadašnje voćnjake i vrtove) čim se na tim prostorima dozvolila gradnja, pa su i sama zemljišta dobila funkciju građevinskog zemljišta. U skladu s time, u zadnjih 20-ak godina je vidljiva je intenzivna izgradnja stambenih zgrada (uglavnom većih kuća – tzv. urbanih vila) prigorskog područja koje su izuzetno promijenile izgled područja. U skladu s time uvelike se promijenio sastav stanovništva. Sve je manje domaćih stanovnika, a sve više doseljenih stanovnika uglavnom iz drugih dijelova Hrvatske. Broj stanovnika raste, a s time i potrebe – nedostaje vrtića, te se otvaraju i privatni vrtići jer gradski nemaju kapacitete koji prate povećanje broja stanovnika; škole su također mjestimično premalih kapaciteta iako su pojedine građene krajem prošlog stoljeća (primjerice OŠ Remete je iz područne škole postala škola sa preko 700 učenika – dakle dograđivana je čak 3 puta u zadnjih 20 godina). Mjestimice je područje preizgrađeno. Svakako, sve to nije praćeno poboljšanjem i obnovom prometne i komunalne infrastrukture. Ulice su preopterećene intenzivnim automobilskim prometom, nema pješačkih staza u potpunosti niti na glavnim cestama, a zbog klizišta i neadekvatne gradnje cesta mjestimično su propale i opasne za promet. Neke autobusne linije ZET-a su produžene i nove uvedene, što je izvrsno, a izgradnja nove početne stanice i obnova žičare promijenila je izgled područja na bolje, što je dokaz da se i moderna gradnja može dobro uklopiti u prostor.“

Ispitanik D.N.:

„Te su promjene tektonske, a nastale su početkom 2000-ih godina. Do tada je to bio jedan drugi svijet pun malih gospodarstava, rijetke su bile kuće koje nisu imale barem perad, a bilo je i svinja, pokoja krava, koza, sve je bilo puno vrtova, njiva, voćnjaka. Sve se to tada počelo mijenjati divljom gradnjom tzv urbanih vila koje su uništile cijeli taj svijet i pretvorile ga u nešto drugo do neprepoznatljivosti. Ono što je fascinantno sve se to promijenilo u samo 20 godina što je u povijesti sasvim zanemarivo razdoblje. Demografski također, veliki broj doseljenika bez osjećaja za prostor u koji su došli i koji često na žalost nisu prihvatili niti znali vrednovati. Sukladno tome stvorila su se paralelna društva. Domaći su ostali vjerni tradiciji i

običajima, doseljenici su donijeli svoj duh i običaje. Ta dva svijeta i dalje funkcioniraju odvojeno.“

Ispitanica Đ.M.:

„Što se Remeta tiče u zadnjih 30 godina vidi se velika prostorna promjena. Mnogi voćnjaci, vrtovi, vinogradi su postali građevinska zemljišta gdje su izgrađene zgrade sa stanovima, samim time se i broj stanovnika povećao. Nastale su nove ulice koje do prije 30 godina nisu postojale, a mjesta gdje su se djeca igrala, sanjkala, susretala su sada postala dvorišta i prostor gdje su se izgradile nove kuće i zgrade. Upravo zbog velikog doseljavanja školska zgrada se pokazala premalom stoga je nadograđivana nekoliko puta. Škola više nije područna škola, nego se odvojila u zasebnu školu. Remete su naočigled postale urbani dio grada Zagreba. Posvjedočili smo ubrzanom prelasku iz ruralne u urbanu sredinu, prilikom čega Remete više nisu bile selo, nego postaju elitni dio grada. Cijeli razvoj teško je uspijevao pratiti razvoj infrastrukture, zato su ceste loše i oštećene, a za produljenje autobusnih linija se čekalo godinama. Sličnu sudbinu doživljavaju i Gračani, i Šestine.“

Ispitanici se slažu kako se u kratkom vremenu demografski i urbano promijenio prostor Zagrebačkog prigorja. Ističu kako postoji razlika između autohtonog i doseljenog stanovništva u baštinjenju tradicije i prigorskog identiteta. Ističu kako nestaje „otvorenog“ prostora gdje su se djeca prije odlazila igrati te kako svi ti „otvoreni“ prostori (livade, voćnjaci i vinogradi) postali građevinska zemljišta gdje se grade stambene zgrade (urbane vile). Ti iskazi pokazuju kolika je drastična promjena elemenata kulturnog pejzaža u Zagrebačkom prigorju.

5. PRIGORSKI IDENTITET

5.1. Tradicionalna regija

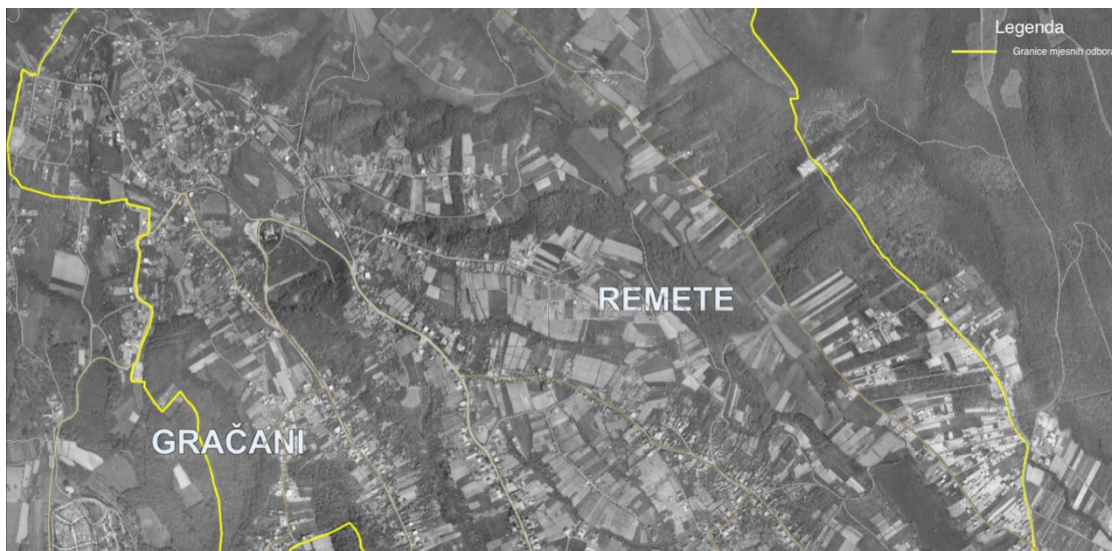
Tradicionalna regija oblik je regije koji je nastao kao rezultat vremenski dugotrajnog razvoja identiteta povezanog s teritorijalnošću. Kako bi se odredila tradicionalna regija i prostorni identitet, potrebno je koristiti odgovarajuće kriterije. Ti kriteriji obično uključuju elemente poput jezika, religije, socijalnih procesa, kulturne baštine, prirodne sredine i upravno-političke organizacije prostora (Fuerst-Bjeliš, 1996).

Regionalna svijest oblik je kolektivne svijesti koji proizlazi iz osjećaja homogenosti područja. Ona se formira kroz dovoljno dug vremenski period u kojem stanovnici tog područja uspostavljaju kontinuirani, ponovljeni ili varirani kontakt. Vanjska ekspresija ili materijalizacija regionalne svijesti obuhvaća elemente kao što su pejzaž, određeni tipovi arhitekture ili graditeljstva (Fuerst-Bjeliš, 1996).

Koncept regionalne svijesti je teško definirati i usporediti s uobičajenim geografskim elementima, ali ima neospornu kvalitativnu vrijednost. Odabir kriterija za definiranje tradicionalne regije nije standardiziran i ostavljen je na procjeni koja je inherentna svim generalizacijama (Fuerst-Bjeliš, 1996).

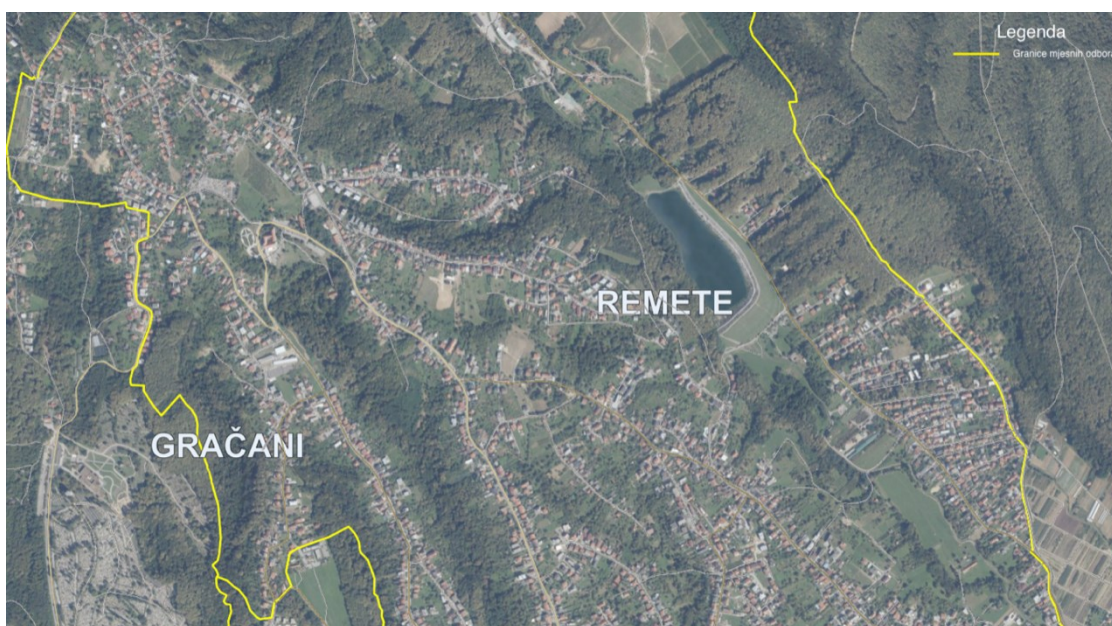
Opći pristup definiranju tradicionalne regije temelji se na tri skupine kriterija. Prva skupina odnosi se na obilježja prostorne sredine koja uvelike određuju prostorni obuhvat, strukturu i tip razvoja. Prirodna sredina može utjecati na oblikovanje prostora u kulturno-geografskom smislu, ali isto je tako oblikovana kulturnim i ekonomskim procesima. Druga skupina kriterija obuhvaća različite tipove organizacije prostora, poput administrativno-političke i crkvene organizacije prostora, iz kojih se može iščitati kontinuitet osjećaja pripadnosti zajednici te razvoj regionalne svijesti tijekom povijesti. Treća skupina kriterija uključuje sociokulturne elemente koji se dijele na materijalne (prepoznatljivi vizualni elementi kulturnog pejzaža) i nematerijalne (jezik, običaji itd.) (Fuerst-Bjeliš, 1998).

Zagrebačko je prigorje tradicionalna regija u kojoj su se vizualni elementi kulturnog pejzaža drastično promijenili. Svakako najupečatljiviji vizualni element kulturnog pejzaža bila su polja i vinogradi. Danas su polja i vinograde zamijenile kuće i zgrade te su oni upravo dominantni vizualni element. To se najbolje vidi na slikama 9. i 10. gdje se uspoređuje razlika u korištenju zemljišta i kulturnog pejzaža na dijelu područja istraživanja (Remete). Ta promjena vizualnog elementa kulturnog pejzaža značajno utječe i na promjenu prostornog identiteta.

Sl. 9. Ortofoto prikaz Remeta iz 1968. godine

Izvor: DGU, 2023

Sl. 10. Ortofoto prikaz Remeta iz 2021. godine

Izvor: DGU, 2023

Do kraja XIX. stoljeća stanovnici prigrorskih sela pretežito su se bavili poljoprivredom i uzgojem stoke. Svoje proizvode su nosili u Zagreb te ih potom prodavali. Postupno, napuštali su poljoprivredu i zapošljavali se u Zagrebu (Novosel, 2016). Promjena načina života stanovništva vidljiva je i u odijevanju stanovništva, gdje se vide velike promjene i u kojima se reprezentira promjena prigrorske kulture te zamjena ruralne kulture s urbanom. Proces preodijevanja iz tradicionalnog u gradsko ruho bio je postepen i dug. Prvobitno su se muškarci,

koji su se zaposlili u gradu, počeli preoblačiti iz nošnje u odijela. Obrtnici koji su nosili robu u grad i dalje su se oblačili u nošnje, jer su stvarali dojam da su njihovi proizvodi svježi i domaći. Također, žene su zadržale duže tradicionalno ruho jer su bile izložene društvenoj osudi. II. svjetski rat ubrzao je proces preodijevanja jer je tkanina bila skupa te ju je bilo teže održavati nego gradsku odjeću, a osim toga, sve se više žena zapošljava u gradu jer su muškarci na bojištu te žene zato, kao i muškarci početkom stoljeća, odbacuju tradicionalno ruho. Tradicionalno ruho postupno se zamijenilo gradskim ruhom u svakodnevnom životu, ali stanovnici Zagrebačkog prigorja su u vjerskim događanjima i dalje ostali vjerni nošnji, koju su nosili na proštenjima, svadbama, krizmama (Novosel, 2016).

Na pitanje kako biste opisali današnjeg stanovnika Zagrebačkog prigorja ispitanici su ponudili sljedeće odgovore:

Ispitanica Đ. M.:

„Većina današnjih stanovnika Zagrebačkog prigorja se doselila u Prigorje nakon što je taj dio Zagreba postao urbana sredina. Vidi se razlika između onih koji naraštajima žive u Prigorju i onih koji su se doselili tijekom velike izgradnje novih kuća, točnije urbanih vila. Rijetki se kreću pješice ili javnim gradskim prijevozom, uglavnom su u automobilima. Jedini doticaj sa samim Prigorjem imaju ako imaju djecu školskog uzrasta pa su asimilirani u Prigorje preko djece.“

Ispitanik D. N.:

„Ovisno, radi li se o starosjediocu ili doseljeniku u Zagrebačko prigorje. Kod starosjedioca i dalje postoje određene tradicije koje se poštuju i do kojih se drži. Od običajnih proštenja za Miholje u Gračanima, remetska proštenja, svetošimunsko, čučersko itd. Tradicionalno romarenje u Mariju Bisticu, oblačenje nošnje prilikom određenih prigoda, značaj proslave imendana (u drugim dijelovima Hrvatske se običaj obilježavanja imendana gotovo izgubio), fašnika i drugo. Domaći se identificiraju kroz pjevačka društva Podgorac, Prigorec, Sljeme, Bosiljak, Frankopan, čak i mlađe generacije. Sve to stanovnika Prigorja čini drugačijim od nekoga iz Novog Zagreba i čini razliku između starosjedioca i doseljenika kojima ti obrasci ponašanja često nisu jasni i prihvatljivi. Naravno postoje i pozitivni primjeri kod doseljenika koji se često preko bračnih ili kumskih veza integriraju u taj prigorski mirkosvijet i način života.“

Ispitanica A.M.T.:

„Stanovnik današnjice na području Prigorja živi iznad prosjeka (govorim poglavito o području Remeta, Gračana, Bukovca i Šestina). Sve je više visokoobrazovanih ljudi, poslovnih ljudi koji u skladu sa time uvelike mijenjaju identitet, izgled i status građana navedenog prostora.“

Zaključno, Zagrebačko prigorje ispunjava sva tri kriterija tradicionalne regije. U reljefnom smislu Zagrebačko prigorje nalazi se na obroncima Medvednice te su naselja smještena i organizirana tako da se nalaze na obroncima gdje u neposrednoj blizini teče potok. Kroz naselje prolazi glavna prometnica iz koje izlaze manje prometnice (oblik riblje kosti). Takva organizacija prostora utjecala je na njegovo iskorištavanje, prvenstveno u poljoprivredne svrhe (vinogradarstvo). Organizacijski, prostor Zagrebačkog prigorja smatrao se jednom cjelinom (današnja naselja su u prošlosti smatrana selima na sjeveru Zagreba). Župe su imale ulogu dokumentiranja događaja stanovništva (popis rođenih, umrlih, krštenih i vjenčanih) te su obavljale popis kuća i domaćinstava. Sociokulturni kriteriji izravno se nadovezuju na prethodna dva kriterija. Karakteristike prirodne sredine Prigorja oblikovale su razvoj i tip gospodarstva iz kojeg su proizašli i materijalni sociokulturni elementi kao što su prepoznatljivi vizualni elementi kulturnog pejzaža (urbani razmještaj) te nematerijalni elementi poput običaja, narodne nošnje i govora. Kohezija tih kriterija i elemenata čini Zagrebačko prigorje tradicionalnom regijom.

5.2. Baštinjenje prigorskog identiteta

Na području zagrebačkih prigorskih naselja održavao se život koji se može obilježiti kao ruralni s elementima urbanog. Taj specifični način života održao se do prijelaza iz XX. u XXI. stoljeće te je bio karakterističan za zagrebačka prigorska naselja. Takav način života uključivao je posjedovanje domaćih životinja, vinogradarstvo te uzgoj voća i povrća, pretežito za vlastite potrebe. Na prijelazu iz XX. u XXI. stoljeće autohtono stanovništvo koje je imalo domaće životinje ili umire ili napušta uzgoj domaćih životinja što zbog neisplativosti, ali isto tako jer držanje istih na području Grada Zagreba postaje ilegalno. Iza njih ostale su građevine (štale, prostorije za čuvanje sjena i sl.) koje su ili srušene te je umjesto njih izgrađen neki novi objekt ili su prenamijenjene. Oni objekti koji nisu srušeni ili prenamijenjeni, većinom su u derutnom stanju te su tužna baština nekadašnjeg načina života u Zagrebačkom prigorju. Danas je pod utjecajem urbanizacije takav način života skoro u potpunosti nestao te se uspomena na njega održava djelovanjem folklornih društva i različitih udruga.

Prvo službeno osnovano društvo bilo je u Šestinama, 1895. godine pod nazivom Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Sljeme“. Devet godina poslije se u Gračanima osniva Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Podgorac“. Sljedeće naselje koje osniva pjevačko društvo su Remete, 1920. godine pod nazivom Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Frankopan“, a nakon tri godine se priključuje Markuševac s društvom naziva Hrvatsko seljačko pjevačko društvo

„Prigorec“. Ova društva su najzaslužnija za očuvanje prigorske kulture, gdje se pjesmom, nošnjom i kulturom čuvaju obilježja prigorske kulture. Ova društva su promovirala hrvatstvo i očuvanje prigorske kulture te su pružila svojevrsni otpor globalizaciji i gubljenju identiteta. Društva su često putovala unutar granica domovine i promovirala prigorsku kulturu. Najpoznatiji je njihov proizvod izdavanje ploče s narodnim božićnim pjesmama 1965. godine u inozemstvu, u Hrvatskoj tek u doba Hrvatskog proljeća 1971. Hrvatima izvan zemlje društva su često bili jedini doticaj s domovinom (Novosel, 2022).

Danas su nastavili promovirati prigorske običaje različitim događanjima i putovanjima te u suradnji sa zagrebačkom turističkom zajednicom često se mogu vidjeti na svim važnim događanjima. Najpoznatiji je događaj Prigorski dan u kojem sudjeluju kulturno-umjetnička društva iz Prigorja. Osim gore navedenih sudjeluju i HKPD Bosiljak Čučerje, KUD Bukovac i FIS Remete. Na ovom događaju sva društva prezentiraju tradicijske plesove iz cijele Hrvatske s naglaskom na Prigorje. Prigorski dan se održava u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski. Osim društava, postoje i udruge koje čuvaju različite običaje Zagrebačkog prigorja. Jedna od takvih udruga je Falaček Prigorja koja organizira „fašnik“, koji se u razdoblju između dvaju svjetskih ratova svake godine održavao dva tjedna u razdoblju prije korizme. Danas se održava samo dva dana (Novosel, 2012).

Prema Clavalu (1998.) zajednička uvjerenja su jedan od faktora koji oblikuju prostorni identitet. Zagrebačko prigorje je katoličku vjeru držalo visoko na razini prioriteta (Sl. 11.). Činjenice koje idu u prilog tome su postojanje i obilježavanje svetkovina (uglavnom svetaca) koji su zaštitnici bivših sela. Također, centralna je točka svakog „sela“ u Zagrebačkom prigorju crkva, a u njezinoj neposrednoj blizini se nalazi i groblje. Uz to, u Remetama se nalazi veliko Marijansko svetište te Remete imaju bogatu povijest hodočašćenja gdje se obilježava blagdan Velike Gospe 15. kolovoza. U Šestinama se obilježava proštenje na sv. Roka 16. kolovoza. U Gračanima se slavi sv. Mihovil 29. rujna. U Markuševcu se prve nedjelje u rujnu slavi Majka Božja Anđeoska, zavjetna zaštitnica Markuševca. Područje Bukovca i Dotršćine spada pod Župu Uznešenja blažene djevice Marije u Remetama, dok područje Mlinova spada pod župu sv. Mirka u Šestinama. Postoje i vjerski narodni običaji, jedan od njih je i Barbarinje 4. prosinca, Prema tom običaju, išlo se po naselju i čestitalo Barbarinje i početak Dočašća te je trajalo do Tri kralja. Danas se običaji vezani uz Advent pokušavaju održavati i primjenjivati u Zagrebačkim prigorskim naseljima (Novosel, 2012). Još jedan dokaz religioznog karaktera je zajednička procesija prigorskih župa, koje svake godine hodočaste u Mariju Bisticu. To je zavjetno hodočašće od 1891. godine. Ono je bilo potaknuto vinogradarskim bolestima

filokserom i peronosporom koje su zahvatile vinograde remetskih i gračanskih sela (Novosel, 2016).

Sl. 11. Uskršnja procesija 2023. godine u Župi Remete

Izvor: Župa Remete, 2023

Na pitanje u intervjuu „Što su po Vama pokazatelji prigorskog identiteta?“ ispitanica A.M.T. je odgovorila sljedeće:

„Prije svega domaća riječ, koja se sve manje čuje. Naravno tu su prepoznatljiva prigorska nošnja i kišobran koji su ujedno i simboli Zagreba, zatim plesovi, pjesme, ali i tradicionalna priprema hrane, te jela koja su autohtona za Zagreb a nastala su upravo na ograncima Medvednice poput tenke gibanice, sira i vrhnja, patke z mlincima i drugo.“

Ispitanik D. N.:

„Obrasci ponašanja, jezik, održavanje tradicije, rad u pjevačkim društvima, nošenje i očuvanje narodne nošnje, slavljenje imendana, sve su to pokazatelji prigorskog identiteta koji je vrlo žilav unatoč svim stranim utjecajima koju su iznimno snažni i negativni.“

Ispitanica Đ.M.:

„Za mene pravi Prigorac ona osoba koja se ne srami priznati da su ti dijelovi Zagreba bili seoske sredine, onaj tko zna koja su prigorska naselja, onaj tko govori „kaj“, poštuje narodnu nošnju i običaje, cijeni svaku novodoseljenu osobu, prihvaća različitosti.“

Na pitanje kako su prostorne promjene utjecale na promjenu prigorskog identiteta ispitanik D. N. je odgovorio sljedeće:

„Ponajviše od svega. Urbanizacija je uništila seoska gospodarstva Prigorja, a samim time i način života velikim dijelom. Jer taj je život vezan uz radne običaje dobrim dijelom, a njih više nema. Do prije 20 godina stanovnici Prigorja su bili ti koji su prodavali jabuke ili trešnje na Dolcu, a sada sami kupuju voće na Dolcu, jer su na mjestu njihovih voćnjaka urbane vile i beton. Do prije 15-20g uzgajali su svinje i perad de opskrbljivali Zagreb mesom, a danas ga i sami kupuju. No taj običaj recimo mesarenja i kobasičarstva se i dalje zadržao pa svaka prigorska obitelj koja drži do sebe i dalje pravi kobasice, čvarke, devenice i druge specijalitete. Hrana je također vrlo važan dio identiteta. Od štukli preko gibanica i zlijevki, sve je to bitno.“
Ispitanica A.M.T.:

„Izuzetno su utjecale na promjenu identiteta. Manji dio doseljenog stanovništva se prilagodilo i prihvatilo i cijeni običaje, tradiciju i identitet kraja. Stanovnici koji su se doselili uglavnom nisu iz Zagreba, već iz drugih krajeva Hrvatske, a na samom području se u zadnjih par godina može vidjeti sve više stranih državljana zbog rezidencija i veleposlanstava mnogih zemalja upravo na području Prigorja (najviše Mlinovi, Šestine i Remete). Domaće stanovništvo nije dovoljno dobro djelovalo na prezentaciju svojih običaja, već se to čini preko KUD-ova, u kojima je također sve manje domaćih stanovnika. Urbanizacija prostora, otuđenost i moderan način života utjecali su na promjenu načina života domaćeg stanovništva, te se samim time gubi identitet.“

Ispitanici su ujedinjeni u mišljenju kako su određeni obrasci ponašanja, korištenje dijalekta te nematerijalni elementi (hrana i običaji) glavne odrednice prigorskog identiteta. Slažu se da su nekontrolirana urbanizacija, naglo doseljavanje novog stanovništva te moderan način života ugrozili prigorski identitet koji se danas baštini u društvima i udrugama. Sukladno time, kombinacija navedenog ima veliki utjecaj u određivanju prostorne razine identiteta današnjih stanovnika.

5.3. Turistička valorizacija prigorskog identiteta

“Ako rezidenti ne prepoznaju dovoljno vrijednosti kulturne baštine kao dio svoga prostornog identiteta, velika je mogućnost da je ni turisti kao takvu neće valorizirati” (Marković, I., i Fuerst-Bjeliš, B., 2015).

Tradicija Zagrebačkog prigorja dugi niz godina ulazi u standardni paket turističke ponude grada Zagreba. U samom logu TZ Grada Zagreba nalaze se licitarska srca koja potječu sa Zagrebačkog prigorja. Na svim tržnicama Grada Zagreba nalaze se prigorski (šestinski) kišobrani. Postavlja se pitanje može li se taj potencijal dodatno iskoristiti?

Na pitanje treba li se prigorski identitet turistički valorizirati ispitanica Đ.M. odgovara:

„Da, pod obavezno. Prigorje ima što ponuditi turistima kroz pjesmu, ples, narodne nošnje, glazbala, tradicionalnu kuhinju, stare zanate (pralje, cvjećare, bačvare, opančare, mlinare), pa do materijalnu kulturnu baštinu crkve, vodenice, tradicionalne seoske kuće.“

Ispitanica A.M.T upućuje kritiku.:

„Svakako da bi trebalo. U programu TZ je do 2021. bilo Špinciranje i Zagrebački vremeplov gdje su KUD-ovi s područja Zagreba bili obavezni tri puta u razdoblju od sredina svibnja do sredine rujna predstavljati pjesme, plesove i običaje na najvažnijim punktovima u središtu grada – pred katedralom, kod Manduševca, na Zrinjevcu, kod Splavnice, Tkalčičeva-Krvavi most i kod Kumice na Dolcu. To je bila potpuna turistička atrakcija. Zatim na Trgu je bila pozornica za Advent u Zagrebu gdje su svi KUD-ovi morali dati svoj program; Flora art – otvorenje je bilo obavezno uz program folklora; Prigorski dan u KD Lisinski je okupljao sve prigorske KUD-ove; Smotra Zagrebačkih amatera folklora je gotovo uništena – a sve zato što današnja Gradska uprava nema sredstava za navedena događanja koja su privlačila turiste te davala dašak nekadašnjeg života Grada. Žalosno je da se Grad srami svojih korijena.“

Ispitanik D.N. također upućuje kritiku:

„Naravno. To je takav ogroman turistički potencijal koji je totalno zanemaren. Žalosno je da je u prvoj Jugoslaviji te kasnijoj komunističkoj taj turistički aspekt bio prepoznatljiviji i više iskorišten nego danas. Dolazili su ljudi iz cijelog Zagreba, Europe i svijeta vikendom u Gračane, Remete, Šestine...postojala je čak i turistička zajednica. Česi, Amerikanci, Japanci...sve je to dokumentirano i zapisano. Na tisuće ljudi je vikendom okupiralo ta naselja koja su imala na desetke gostionica, a pjevačka društva su održavala programe. Strane delegacije su u Jugoslaviji dobivale na poklon prigorske nošnje, od engleske kraljice na dalje. Sve je to stvaranjem RH nakon Domovinskog rata propalo. No potencijal je ogroman. Ne postoji u Hrvatskoj tako mali prostor na kojem imate toliko povijesti kao ovdje. Od Šestina gdje

je grob Starčevića i dvorac Kulmer, Medvedgrad do Gračana i staze Bliznec, žičare, starog melina Banić koji i dalje radi, pavlinske crkve u Remetama i markuševčkih šimunskih cajta ...toga nema nigdje. I to je jedan element i vrijednost kojeg su i jugoslavenske vlasti znale iskoristiti i vrednovati uz tisuće turista, a danas totalno zanemaren. Što je velika sramota.“

Ispitanici jasno pokazuju kako prigorski identitet ima izuzetno veliki turistički potencijal. Područje Zagrebačkog prigorja (pogotovo ljeti) nudi veliki broj događanja i manifestacija koji su odličan faktor promocije turizma prvenstveno za stanovnike Grada Zagreba, ali i za strane turiste¹. Također, saznaje se da je prigorska baština i u prošlosti bila turistički valorizirana i da je to ogroman potencijal koji bi ponukao veliki interes prvenstveno stranih turista. Oživljavanje Međunarodnog festivala folkloru u Zagrebu dao bi dodatan zamah u turističkoj valorizaciji prigorske kulture te bi se samim time dao i dodatan poticaj očuvanju prigorske kulture, a samim time i identiteta.

6. HODONIMI

6.1. Prostorna analiza hodonima

Toponimi, geografska imena i nazivlja prostornih jedinica, uz simbole služe kao medij putem kojeg se stanovništvo poistovjećuje s određenim prostorom (Mirošević i Vukosav, 2010.). Simbolika prostora se ponajviše ogleda u geografskim imenima ulica, parkova i trgova, odnosno hodonimima, koji prvenstveno imaju orijentacijsku ulogu u prostoru, međutim, oni se često mijenjaju. (Mirošević, 2011.). Društveni identitet nastaje u određenom vremenskom i sociokulturnom kontekstu, u kojem pripadnici zajednice mogu sudjelovati pasivno ili aktivno. Preimenovanje hodonima (nazivi ulica, trgova, parkova itd.) često je u nadležnosti političke elite koja želi demonstrirati povezanost s teritorijem i proširiti svoj utjecaj. Hodonimi postaju integralni dio urbanog krajolika te igraju važnu ulogu u oblikovanju kolektivnih identiteta. Osim teritorija, političko-administrativna struktura također igra važnu ulogu u oblikovanju različitih razina prostornog identiteta. Promjene u političkoj i administrativnoj organizaciji mogu ostaviti trag u obliku mentalnih slika i sjećanja koje utječu na kolektivnu identifikaciju. Hodonimi mogu sadržavati imena osoba, orijentira, događaja, institucija, geografskih obilježja i drugih elemenata. Iz njih često možemo iščitati razinu prostorne identifikacije i pripadnost

¹ Autor rada je i osobno sudjelovao u takvim prigodama gdje su se isključivo za strane turiste organizirala okupljanja gdje je stranim turistima bila prezentirana kultura prigorskog kraja.

određenom prostoru. Nacionalna prostorna identifikacija uključuje važne osobe, događaje i institucije koje su povezane s državom/republikom i imaju nacionalni značaj (Mirošević, 2011). Za potrebe rada analizirani su hodonimi koje se nalaze na području istraživanja. Sveukupno se na području istraživanja nalazi 335 hodonima.

Gotovo svi hodonimi su lokalnog karaktera. Imena glavnih ulica u Zagrebačkom prigorju se ne mijenjaju jer ime te ulice je nekada bilo ime naselja te se ta imena mogu datirati stoljećima unazad. Tako svako naselje ima mnoštvo hodonima koji imaju prefiks imena naselja ili se ispred dodaje redni broj. Ostali hodonimi su nazvani po objektima, pojavama, geografskim obilježjima koje su stanovnici zapazili te je služio kao orijentir. Primjer tomu je ulica Črešnjevca u Remetama čije ime označava da je područje gdje se danas nalazi ta ulica bilo poznato po trešnjama. Područje istraživanja nije bilo zahvaćeno političkim promjenama hodonima jer su svi hodonimi bili i jesu lokalnog karaktera.

Patronimi su također česta pojava. Budući da su obitelji generacijama živjeli na tom području hodonimi nose ime po prezimenima. To se najbolje vidi u Remetama i Markuševcu.

Jedina anomalija su Mlinovi. U Mlinovima prevladavaju hodonimi koji su dobili ime po planinama. Nazivi tih hodonima su se promijenili nakon raspada SFRJ te su dobili današnje nazive u devedesetim godinama XX. stoljeća.

U prilogima 1.,2.,3.,4.,5.,6. i 7. registrirani su svi hodonimi koji ulaze u granice mjesnih odbora područja istraživanja.

Na području MO Dotrščina ukupno je 22 hodonima te su svi lokalnog/regionalnog karaktera. Avenija Gojka Šuška najvećim dijelom spada u Gradsku četvrt Gornja Dubrava, u kojoj jedna od glavnih prometnica ima nacionalni karakter hodonima. Dominantni hodonimi u Dotrščini su lokalno/geografskog karaktera.

Na području MO Bukovac nalazi se 75 hodonima. Od 75 hodonima samo jedan nije lokalnog/regionalnog karaktera. Prevladavaju lokalna-geografska obilježja u imenima hodonima. Zanimljiv je primjer naziva Parka Vjenceslava Miheteca koji je bio rođeni Bukovčanin te je bio svećenik u Remetama omiljen među ljudima i bio je poznat po očuvanju kulture Zagrebačkog prigorja. Park je otvoren 2018. godine

Na području MO Remete nalazi se 34 hodonima i prevladavaju također hodonimi lokalno/geografskog karaktera. U Remetama se također nalaze imena ulica koji su dobila ime po prezimenu neke obitelji (patronimi).

Na području MO Gračani sveukupno je 48 hodonima. Svi su lokalno/regionalnog tipa te su svi kategorizirani kao osobna imena (patronimi) ili kao lokalno/geografsko obilježje.

Na području MO Markuševac nalazi se 85 hodonima. U Markuševcu je znatan broj patronima upravo zbog generacijskog kontinuiteta života na tom prostoru. Također, u Markuševcu se nalazi Trg svetog Šimuna koji je i centralna točka Markuševca.

Na području MO Šestine sveukupno je 42 hodonima. Gotovo svi su lokalno/regionalnog karaktera uz osobna imena. Isto kao u Markuševcu, u Šestinama se nalazi Šestinski trg koji je centralna točka Šestina.

Na području MO Mlinovi sveukupno je 29 hodonima i većina hodonima je nacionalnog i internacionalnog tipa (za vrijeme imenovanja svi su bili nacionalnog tipa). Prevladavaju geografski pomovi (planine) te se uz njih nalaze i hodonimi lokalno/geografskog karaktera. Stube Dubravka Gregorina su nastala za vrijeme Republike Hrvatske jer je Dubravko Gregorin nestala osoba iz Domovinskog rata koji je živio u Mlinovima.

Analiza hodonima pokazuje njihov tradicijski karakter u Zagrebačkom prigorju. Činjenica da ni tokom promjena vlasti (većini) nije mijenjan naziv te da su specifični za prostor u kojima se nalaze govore koliko su „utkani“ u Zagrebačko prigorje. Upravo velika količina patronima pokazuje dugačak i postojan život u Zagrebačkom prigorju. Pohvalno je što se prilikom imenovanja novih hodonima ostaje na lokalnoj razini te se samim time potiče duh lokalne zajednice i osjećaj pripadnosti tradicijskoj regiji.

6.2. Hodonimi i prigorski identitet

Ispitanica Đ.M. na pitanje smatra li da su hodonimi pokazatelj prigorskog identiteta odgovara ovako:

„Najviše su pokazatelji prigorskog identiteta hodonimi koji su dobili nazive po prigorskim prezimenima (Lukačini, Kvaraščani, Šušnjići, Studeni (Studenov) brijeg), a ima i onih koji su dobili nazive po određenim biljnim vrstama koje su bile zastupljene na tom prostoru (Kesten breg, Črešnjevce, Gorice). Može se zamijetiti da hodonimi novih ulica, trgova i parkova ne pokazuju uvijek prigorski identitet, iako se pazi kod novog imenovanja npr. Park oca Vjenceslava Miheteca je dobio ime po dugogodišnjem župniku i čuvaru prigorskog identiteta.“

Ispitanik D.N.:

„Velikim dijelom jesu i treba dobro paziti da ne budu narušeni nekim novim nazivima ulica koji ne bi imali veze s Prigorjem. Ono što se može nadograditi je imenovanje novih ulicama po osobama i institucijama iz prigorske povijesti, a kojih ne manjka. Tako svakako u Remetama treba postojati ulica HSPD Frankopan ili u Gračanima ulica HSPD Podgorac. Također i neki

zaslužni pojedinci poput vlč Leopolda Rusana u Remetama ili Andrije Širole u Markuševcu, Mirka Matka u Gračanima, zaslužili su imenovanje. “

Ispitanica A.T.M.:

„U ovom aspektu se nešto počelo događati – u Šestinama je na potoku postavljen kip Šestinske pralje, a taj mali trg se bori za naziv po postavljenom kipu – Trg pralje. Zadržani su nazivi ulica kao nekad, te se nadam da će tako i ostati. Možda bi se neke trebale korigirati i vratiti na autohtone nazive koji su za vrijeme "onog" sistema bile promijenjene – primjerice nekadašnji Bukovec (danas Bukovac) i slično. “

Ispitanici su svjesni važnosti hodonima u Zagrebačkom prigorju te smatraju da su izuzetno bitni u očuvanju prigorskog identiteta. Ideja za koju se ispitanici zalažu da važne ličnosti iz prošlosti Zagrebačkog prigorja dobiju svoju ulicu ide k cilju da se ojača identitet jer bi imena tih ulica služila kao svojevrsni spomenik.

Na slici 12. su prikazani rezultati pitanja iz ankete gdje su ispitanici trebali ocjenom od 1 do 5 ocjeniti koliko im je jaka unutarnja poveznica s hodonimima. Unutarnja poveznica je subjektivni koncept, koji označava privrženost, količinu osjećaja pa i znanje koje pojedinac ima prema / o hodonimu u naselju. Najveću poveznicu s hodonimima imaju stanovnici Gračana i Dotršćine. Najmanju poveznicu imaju stanovnici Šestina i Markuševca. Ovakav rezultat je osobito zanimljiv za Markuševac jer u njemu je veliki broj patronima i postojalo je očekivanje da će ta unutarnja poveznica biti jača. Dobiveni rezultati potvrđuju hipotezu da hodonimi generalno nemaju izrazitu ulogu u očuvanju identiteta Zagrebačkog prigorja među ispitanicama koji su indiferentni prema hodonimima.

Sl. 12. Rezultati anketnog pitanja o jačini unutarnje poveznice s hodonimima područja istraživanja

Kartografska podloga: ZG Geoportal, 20

7. SAMOIDENTIFIKACIJA STANOVNIKA

7.1. Rezultati istraživanja

Za dobivanje rezultata o razini prostornog identiteta stanovnika, odnosno samoidentifikaciji provedena je online anketa. Anketi su mogle pristupiti sve punoljetne osobe koje žive na području mjesnih odbora Gračani, Šestine, Mlinovi, Remete, Markuševac, Bukovac i Dotrščina. Anketi je pristupilo 270 ispitanika, od toga je 61,1% žena i 39,9% muškaraca (165 žena i 105 muškaraca) (Tab.3.).

Najviše ispitanika je bilo u dobnoj kategoriji od 35 do 49 godina, a najmanje ispitanika u dobnoj skupini od 65<. Tokom analize podataka, ispitanici su podijeljeni u dvije dobne skupine, u starije i mlade.

Najveći broj ispitanika dolazi iz Markuševca 57,8% (157 ispitanika), a najmanji iz Šestina i Mlinova 2,2% (6 ispitanika). Od 270 ispitanika, njih 182 (67,4%) živi cijeli život na području istraživanja, dok se njih 88 (32,6%) doselilo.

Tab. 3. Popis ispitanika po dobnoj skupini

Mjesni Odbor	Mladi (18-34)	Stariji (35 i više)	Ukupno
Mlinovi	2	4	6
Šestine	2	4	6
Gračani	8	14	22
Remete	27	18	45
Bukovac	14	12	26
Dotrščina	3	6	9
Markuševac	42	115	157

Izvor: autor, 2023

Kako bi se kvalitativni aspekti ocijenili ravnopravno po mjesnom odboru, napravljena je ljestvica od 5 razina. Formula raspona ljestvice je sljedeća: donja granica- broj ispitanika; gornja granica – broj ispitanika*5.

Formula ljestvice je sljedeća: broj ispitanika*4 / 5

Pomoću tih formula svaka ocjena na ljestvici ima istu vrijednost.

Zbog malog broja ispitanika u nekim mjesnim odborima, u radu će se dodatno analizirati odgovori mladih i starijih ispitanika iz Remeta i Markuševca jer iz tih naselja dolazi najveći broj ispitanika te su samim time i rezultati relevantniji.

Prvo anketno pitanje je bilo da ispitanici ocijene koliko su upoznati s tradicijom i običajima Zagrebačkog prigorja.

Autor je pretpostavio kako znanja o tradiciji i običajima najprije dolaze od starijih ukućana, ali također da se u osnovnim školama Zagrebačkog prigorja među djecom od 1. do 4. razreda uči o tradiciji Prigorja. Također, autor iz osobnog iskustva zna da autohtono stanovništvo ima veoma visoku razinu poznavanja tradicije i običaja. Imajući u vidu kako su zapadnija naselja Zagrebačkog prigorja ona naselja u koje se doseljeno stanovništvo pretežito preselilo, ovim pitanjem pokušalo se istražiti jesu li doseljeni stanovnici prihvatili tradiciju Zagrebačkog prigorja ili ju ne poznaju.

Kako je prikazano na slici 13. najveće poznavanje tradicije i običaja Zagrebačkog prigorja pokazuju stanovnici Gračana i Šestina, dok najmanje poznavanje pokazuju stanovnici Remeta i Bukovca.

Zbog premalog broja ispitanika u Šestinama, taj rezultat treba uzeti s dozom opreza.

Mladi Markuševčani imaju ocjenu 4 i na tom pitanju sa 176 bodova, a po ljestvici za ocjenu 5 potrebno je 176,6 bodova. Mladi iz Remeta imaju 79 bodova što im je donijelo ocjenu 3.

Stariji Markuševčani imaju 455 bodova što je ocjena 4, dok stariji Remećani imaju 57 bodova što je ocjena 3.

Ovo je jedan od primjera kako se u manje urbaniziranim i izoliranijim središtima više drži do vlastite kulture i tradicije.

U intervjuu na pitanje je li prigorski identitet ugrožen (mlađe generacije ne znaju ili ne žele baštiniti identitet) ispitanici smatraju da jest ugrožen, ali su ponudili optimistične odgovore:

D.N.:

„Koliko god je globalna situacija po njega nepovoljna on je ipak vrlo žilav i unatoč svemu opstaje. Tome pridonose i mlade generacije koje čuvaju nošnje i običaje. Osobito su bitna pjevačka društva Podgorac, Bosiljak, Frankopan, Sljeme, Prigorec kroz koja se čuva folklor. Održava se fašnik u Gračanima, Šimunski cajti u Markuševcu, Čučerski dani u Čučerju, Velika Gospa u Remetama, hodočasti u Mariju Bistricu, Kraljev vrh...ono što je osobito dobro je da puno mladih znanstvenika, domaćih sinova i kćeri znanstveno obrađuje temu Prigorja, pa sad već imamo i poprilično značajnu bibliografiju na tu temu. Održan je i znanstveni skup o povijesti župe Remete prije nekoliko godina te izdan zbornik radova, uskoro se sprema znanstveni skup o društvu Prigorec u Markuševcu koji će također producirati zbornik radova, izdano je nekoliko knjiga o povijesti Gračana, Remeta i Šestina, doktorski radovi, diplomski radovi, članci u znanstvenim časopisima...sve to daje nadu i održava prigorski identitet koji je ugrožen, ali upravo zahvaljujući mlađim generacijama sigurno neće nestati.“

Ispitanica A.M.T. nudi i rješenja:

„Apsolutno. Potrebno je više utjecati preko Crkve i škole jer ipak su te institucije najvažnije u svakom mjestu. Također, u školama bi trebalo više pripovijedati 'po domaći' jer u Dalmaciji, Zagori, Istri je to normalno, a kod nas je takav govor stavljen na margine i postavlja se pitanje "Jeli to književno?" dok se u prethodno navedenim područjima nikada ne postavi to pitanje. Jednostavno, građani nizinske Hrvatske će se prije prilagoditi doseljenima, umjesto da se doseljenici prilagode mjestu u koji su se doselili i koje su si odabrali za život. Sve ovo navodim kao stanovnica Remeta-Bukovca, čiji su roditelji rođeni u Podravini i Slavoniji, a djedovi i bake u Lici, Podravini i Slavoniji. Moja generacija obitelji je rođena u Zagrebu. Moji roditelji uz nošnje svojih krajeva su nabavili od domaćih prigorske nošnje i čuvaju identitet ovoga kraja, a u KUD sam upisana sa 8 godina života. I danas djelujem u tom KUD-u, u kojem je puno više potomaka doseljenih stanovnika, negoli domaćih. Ima nade!“

Ispitanica Đ.M. ne gleda optimistično:

„Smatram da je ugrožen prigorski identitet jer mlađe generacije nisu zainteresirane za očuvanje identiteta iako mislim da ta nezainteresiranost ide ubrzanog načina života, a ne radi nedostatka ambicije. Mišljenja sam da se uvijek nađe netko tko želi baštiniti identitet, no pojedinci nisu dovoljni za očuvanje. Prigorski identitet se stvara odgojem i načinom života, stoga je potrebno nekoliko ustrajnih generacija kako bi se očuvao od zaborava.“

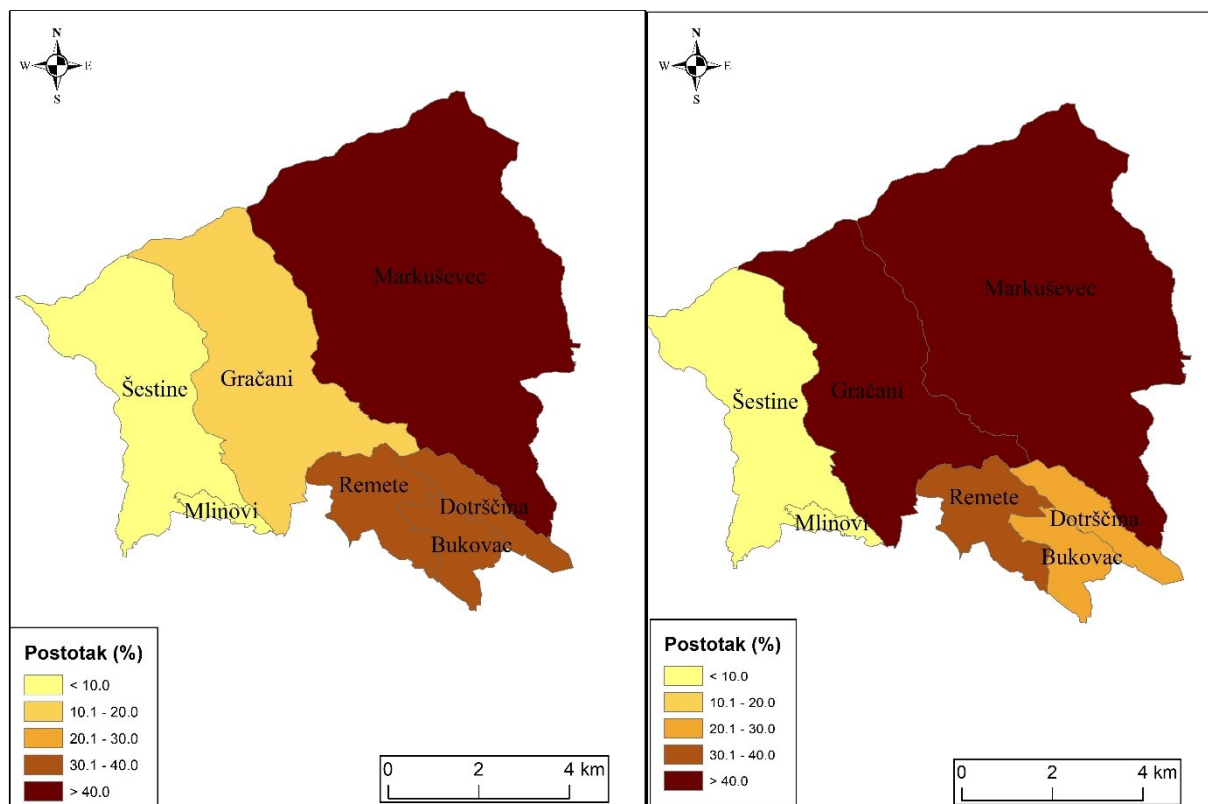

Sl. 13. Poznavanje tradicije i običaja Zagrebačkog prigorja

Kartografska podloga: ZG Geoportal, 2023

Pitanje vezano uz samoidentifikaciju je bilo da ispitanici odrede razinu prostornog identiteta s kojom se primarno identificiraju (lokalni, regionalni i nacionalni). Kako je područje istraživanja dio Grada Zagreba, u anketi je napomenuto da ako se ispitanici primarno osjećaju kao Zagrepčani, da ta razina spada u regionalnu razinu jer ujedno postoji i lokalna razina identifikacije (identifikacija s Prigorjem, naseljem pa i ulicom). Na slici 14. prikazan je postotak mlađih i starijih ispitanika koji su kao primarnu razinu prostorne identifikacije odredili lokalnu, a na slici 15. su objedinjeni postoci mlađih i starijih ispitanika.

Rezultati mjesnih odbora Šestine i Mlinovi su spojeni zbog premalog broja ispitanika. Rezultati mjesnih odbora Dotrščina i Bukovac su spojeni jer Dotrščina historijski i geografski pripada Bukovcu. Na obje karte se jasno vidi da identifikacija s lokalnom razinom identiteta raste što su naselja udaljenija od Zagreba. Iako ispitanici iz Šestina i Mlinova znaju običaje i tradiciju Zagrebačkog prigorja, u najmanjoj mjeri se identificiraju s lokalnom razinom. Odgovori mlađih ispitanika u Remetama, Bukovcu i Dotrščini pokazuju upravo ono što su govorili ispitanici D.N.. i A.M.T. u intervjuu. Ti rezultati se mogu pripisati radu KUD-ova i Župi Remete koja otvoreno promiče prigorski identitet. Očekivano je da Markuševac ima najveći postotak lokalne prostorne samoidentifikacije jer je najudaljeniji i najizoliraniji. Također, u Markuševcu je veoma aktivan HKUD „Prigorec“ i udruga „Falaček Prigorja“ koji drže na visokoj razini baštinjenje prigorskog identiteta.

Sl. 14. Postotni udjeli mlađih (lijevo) i starijih (desno) ispitanika s primarno izraženim lokalnim identitetom 2023. godine

Kartografska podloga: ZG Geoportal , 2023

Sl. 15. Postotni udjeli svih ispitanika kojima je lokalni identitet primarna razina samoidentifikacije 2023. godine

Kartografska podloga: ZG Geoportal, 2023

Zadnje pitanje o samoidentifikaciji stanovnika je bilo koliko se ispitanici na ljestvici od 1 do 5 osjećaju/smatraju Prigorcima, a rezultati su prikazani na slici 16. Pretpostavka je da se pojam Prigorac/Prigorec s vremenom mijenja u odnosu na prostor. Kako se veliki broj ljudi doselio u Zagrebačko prigorje, ovim pitanjem se željelo ispitati je li došlo do asimilacije s domaćim stanovništvom i ispitati koliko se mladi identificiraju s pojmom Prigorac/Prigorec. Zanimljivo je kako se rezultati ovog pitanja razlikuju od rezultata razina prostorne samoidentifikacije. Ovaj rezultat upućuje da se ispitanici Remeta, Bukovca, Mlinova i Dotrščine poistovjećuju više s

mjestom, naseljem nego s pojmom Prigorac/Prigorec koji je odraz područja tradicionalne regije. Mladi iz Remeta po ljestvici imaju 73 boda i ocjenu 3, a granica između ocjene 2 i 3 smještena je na 70 bodova. Mladi iz Markuševca imaju 174 boda i imaju ocjenu 4, a za ocjenu 5 im je nedostajalo 2,6 bodova. Stariji iz Remeta imaju 59 bodova i ocjenu 3, dok stariji iz Markuševca imaju 454 boda što je dovoljno za ocjenu 4.

Sl. 16. Poistovjećivanje s pojmom Prigorac/Prigorec

Kartografska podloga: ZG Geoportal, 2023

Rezultati ankete pokazuju da je prigorski identitet živ i potvrđuju se hipoteze da se prigorski identitet mijenja s vremenom te da je jači u naseljima koja su udaljenija od centra Zagreba. Zaključak ankete je da je Markuševac vođa baštinenja prigorskog identiteta u Zagrebačkom

prigorju jer su prema odgovorima Markuševčani bodovani s najvišim ocjenama u svakoj kategoriji i imaju najveći postotak u sveukupnom postotku lokalne razine primarne identifikacije stanovništva.

8. ZAKLJUČAK

Zagrebačko prigorje tradicionalna je regija u sjevernom dijelu Zagreba na obroncima Medvednice. Zagrebačka prigorska naselja su se kroz povijest razvijala neovisno od Zagreba, ali su širenjem Zagreba postala njegov dio. Zagrebačka prigorska naselja su generacijama baštinila svoju kulturu, identitet, tradiciju i običaje, no priključenjem Zagrebu identitet postaje izložen utjecajima izvana i promjenama. Atraktivan geografski smještaj i položaj te sama blizina centru Zagreba uvjetovali su intenzivno doseljavanje što je često rezultiralo i nekontroliranom gradnjom koju isto tako nije uvijek pratila i prometna i ostala infrastruktura. Karakteristični vizualni elementi pejzaža Zagrebačkog prigorja postepeno su nestajali i zamijenjeni su stambenom infrastrukturom. Područje Zagrebačkog prigorja više se ne smatra ruralnim, nego je dobilo novu, stambenu funkciju i dobilo status elitnog područja Grada Zagreba. Sukladno tome, stvorila se jasna distinkcija između autohtonog i doseljenog stanovništva. Autohtono stanovništvo nastavilo je održavati živom tradiciju Zagrebačkog prigorja, dok većinski doseljeno stanovništvo nije upoznato s tradicijom područja. Zapadniji dijelovi Zagrebačkog prigorja koji su bliži centru Zagreba (Gračani, Mlinovi, Šestine, Remete) atraktivniji su od istočnih dijelova (Dotrščina i Markuševac) te su upravo ti dijelovi doživjeli najveću urbanu promjenu što je prouzročilo i najveću promjenu prigorske kulture među stanovništvom i samim time slabiju lokalnu samoidentifikaciju čime se potvrđuje H1. Usprkos tome, prigorski identitet ima turistički potencijal te bi sama valorizacija istoga u velikoj mjeri pridonijela očuvanju prigorske tradicije i kulture. Trenutno, jedini baštinitelji prigorskog identita su društva, udruge i pojedinci kojima je stalo do baštinjenja.

Hodonimi Zagrebačkog prigorja izravni su pokazatelj prigorskog identiteta. Specifičnost im je što su hodonimi lokalno/geografskog karaktera te veliki broj patronima. Patronimi su ključni u održavanju prigorskog identiteta jer oni su izravni pokazatelj dugovječnosti lokalne naseljenosti i tradicije na području Zagrebačkog prigorja. Također, sama činjenica da se većina hodonima nije mijenjala kroz povijest pokazuje povezanost s regijom. No, rezultati ankete pokazuju kako stanovništvo nema jaku unutarnju poveznicu s hodonimima čime se potvrđuje H3. Tu poveznicu je moguće ojačati uvođenjem hodonima po povijesnim ličnostima koji su bili važni

za prigorski kraj te bi tako ti hodonimi bili i spomenici prošlosti i još jači čuvari prigorskog identiteta.

Rezultati ankete nedvojbeno su pokazali kako je u istočnim dijelovima Zagrebačkog prigorja (Markuševac) lokalna razina primarne identifikacije stanovništva najveća. Ti rezultati se mogu pripisati činjenici da su u Markuševcu urbanizacija i doseljavanje novog stanovništva bili najslabiji zbog njegove udaljenosti i izoliranosti. Analogno tome, u zapadnijim dijelovima Zagrebačkog prigorja gdje je stupanj urbanizacije i doseljavanja bio najintenzivniji, rezultati pokazuju znatno slabiju lokalnu razinu primarne identifikacije stanovništva čime je potvrđena H2.

Zaključno, prigorski identitet i dalje postoji, ali je izložen velikim vanjskim utjecajima što utječe na njegovu promjenu. Moguće ga je očuvati turističkom valorizacijom te poticanjem KUD-ova i udruga, jačim angažmanom lokalne zajednice (prvenstveno mjesnih odbora). Anketa je pokazala kako i dalje postoje ljudi kojima prigorska kultura i tradicija predstavlja mnogo. To se najbolje vidi na većim vjerskim obredima gdje župe otvoreno pozivaju da dođe što veći broj ljudi u narodnim nošnjama. Ako se želi očuvati prigorski identitet, potrebno je upoznavati djecu u vrtićima i školama s prigorskom kulturom i običajima, poticati govor lokalnim dijalektom i svakako promovirati važnost očuvanja prigorskog identiteta među lokalnim stanovništvom čime bi isti opstao u vremenu koji slijedi.

POPIS LITERATURE I IZVORA

Popis literature

1. Altaras Penda, I., 2005: Identitet kao osobno pitanje, *Revija za sociologiju*, 36(1-2), str. 55-62
2. Claval, P., 1998: *An Introduction to Regional Geography*, Blackwell Publishers, Oxford.
3. Crljenko, I., 2008: Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova, *Hrvatski geografski glasnik*, 70/1, 67-90.
4. Cvitanović, A., 2002: *Geografski rječnik*, Hrvatsko geografsko društvo, Zadar.
5. Dobronić, L., 1986: Sjeverna strana Zagreba: Povijesni pregled, *Kaj: časopis za književnost umjetnost, kulturu* 19 (3), 15-28.
6. Fuerst-Bjeliš, B., 1996: Pristup definiciji prostornog pojma tradicionalne regije, u: Pepeonik, Z. (ur.): *I. Hrvatski geografski kongres: Geografija u funkciji razvoja Hrvatske*, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 326-331.
7. Fuerst-Bjeliš, B., 1998: Turopolje – položaj tradicionalne regije u sustavu geografske regionalizacije, *Acta Geographica Croatica* 33, 83-90.
8. Hren, J., 2003: *Urbanizacija Podsljemena*, magistarski rad, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. <https://www.bib.irb.hr/171583>, (25.5.2023.).
9. Leček, S., 1996: Seljačka obitelj u Hrvatskoj 1918-1960. Metoda usmene predaje povijesti (oral history), *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 29(1), str. 249-265.
10. Marković, I., i Fuerst-Bjeliš, B., 2015. Prostorni identitet kao pokretačka snaga razvoja turizma: komparativna analiza regija Bjelovara i Čakovca, *Hrvatski geografski glasnik*, 77(1), 71-88. <https://doi.org/10.21861/HGG.2015.77.01.04>, (25.5.2023.).
11. Marković, M., 2006: *Zagrebačke starine – prilozi poznavanju prošlosti grada Zagreba*, Jesenski i Turk, Zagreb.
12. Mirošević, L., 2011: Imena ulica i trgova kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnog naslijeđa, *Kartografija i geoinformacije* 10 (16), 57-71.
13. Mirošević, L., i Vukosav, B. (2010). 'Prostorni identiteti otoka Paga i južnoga podvelebitskog primorja', *Geoadria*, 15(1), str. 81-108. <https://doi.org/10.15291/geoadria.546>, (25.5.2023.).
14. Novosel, D., 2008: *Gračanska kronika*, Župa Gračani, Zagreb, <https://www.bib.irb.hr/604919>, (25.5.2023.).

15. Novosel, D., 2012: Adventski i Božićni običaji u Gračanima kraj Zagreba, *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu* 222 (4-5) 89-100.
16. Novosel, D., 2016: *Stanovništvo Upravne općine Gračani - Remete između dva svjetska rata*, Hrvatski studiji, Zagreb. <https://www.bib.irb.hr/904701>, (25.5.2023.).
17. Novosel, D., 2022: *Hrvatsko seljačko pjevačko društvo Podgorac iz Gračana i prva božićna ploča u Jugoslaviji i hrvatskom iseljeništvu*, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 465-476.
18. Paasi, A., 2003: Region and place: regional identity in question, *Progress in Human Geography* 27, 475-485.
19. Paasi, A., 2011: The region, identity, and power, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 14, 9-16.
20. Pejnović, D., 2010: Geografske osnove identiteta i njegovo značenje za održivi razvoj geoprostora, u: *Zbornik radova drugog kongresa geografa Bosne i Hercegovine* (ur. Spahić, M.), Neum, 8. – 9. listopada 2008., Geografsko društvo BIH, Sarajevo, 1-11.
21. Premerl, T., 1998: Zagrebačko prigorje, *Kaj: časopis za književnost umjetnost, kulturu* 31(3-4), 59-66.
22. Rykiel, Z., 1985: Regional consciousness in the Katowice region, Poland; *Area*, 17, 4, 285-293.
23. Sarjanović, I., 2014: *Slavonija - identitet regije i regionalna samoidentifikacija*, Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:612635>, (25.5.2023.).
24. Šakić, V., Franc, R., Ivičić, I., Maričić, J., 2009: Važnost sastavnica socijalnog identiteta: sličnosti i razlike stanovnika Like i Pokuplja sa stanovnicima ostalih hrvatskih regija, u: *Identitet Like: Korijeni i razvitak – knjiga II.* (ur. Holjevac, Ž.), Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb-Gospić, 113-128.
25. Tomaney, J., 2020: Regionalism, u: Kobayashi, A. (ur.): *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier, 11, 369-372.
26. Turk, I; Šimunić, N; Živić, D., 2016: Prometna dostupnost kao čimbenik depopulacije i razvojnoga zaostajanja: primjer Žumberka, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 25 (2), 241-266.

Popis izvora

Državni zavod za statistiku, <https://web.dzs.hr/>, (29.5.2023.)

Geoportal Državne geodetske uprave, <https://geoportal.dgu.hr/>, (25.5.2023.)

Grad Zagreb , 2023: Gradske četvrti Grada Zagreba, [Gradske četvrti - Aktivnosti Grada Zagreba](#) (28.5.2023.)

Grad Zagreb, 2019: Gradske četvrti Grada Zagreba, Podsljeme, prostorna i statistička analiza, <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/15%20Podsljeme.pdf>, (28.5.2023.)

Zagrebački Geoportal, <https://geoportal.zagreb.hr/Karta>, (29.5.2023.)

Župa Remete, [Župa Remete \(zuparemete.net\)](http://zuparemete.net), (29.5.2023.)

POPIS PRILOGA

Popis slika

1. Karta prostora istraživanja.....	4
2. Geografski položaj područja istraživanja u donosu na Grad Zagreb.....	7
3. Broj stanovnika Gradske četvrti Podsljeme u razdoblju od 1948. do 2021. godine.....	10
4. Postotni udjel dobni skupina za područje istraživanja prema popisu iz 2021. godine.....	11
5. Religijska pripadnost u Gradskoj četvrti Podsljeme prema popisu iz 2011. godine.....	13
6. Udio visokoobrazovanog stanovništva u stanovništvu starom 15 i više godina u Gradskoj četvrti Podsljeme prema popisu iz 2011. godine.....	14
7. Kombinacija ruralnog i urbanog u Remetama.....	15
8. Izgrađenost na području Šestina, Mlinova, Gračana i Remeta 2021. godine.....	16
9. Ortofoto prikaz Remeta iz 1968. godine.....	20
10. Ortofoto prikaz Remeta iz 2021. godine.....	20
11. Uskršnja procesija 2023. godine u Župi Remete.....	24
12. Rezultati anketnog pitanja o jačini unutarnje poveznice s hodonimima.....	31
13. Poznavanje tradicije i običaja Zagrebačkog prigorja.....	35
14. Postotni udjeli mlađih i starijih ispitanika s primarno izraženim lokalnim identitetom 2023. godine.....	36
15. Postotni udjeli svih ispitanika kojima je lokalni prigorski identitet primarna razina samoidentifikacije.....	37
16. Poistovjećivanje s pojmom Prigorac/Prigorec.....	38

Popis tablica

1. Broj stanovnika mjesnih odbora za područje istraživanja prema popisima iz 2001., 2011., i 2021., godine.....10
2. Popis stanovnika po dobnim skupinama za mjesne odbore područja istraživanja prema popisu iz 2021. godine.....11
3. Popis ispitanika po dobnj skupini.....32

Obrazac intervju upitnika

Poštovani/a,

moje ime je Ivan Fuštin i provodim znanstveno istraživanje u svrhu diplomskog rada pod vodstvom mentorice prof. dr. sc. Borne Fuerst-Bjeliš naziva „Prostorne promjene i samoidentifikacija stanovnika Zagrebačkog prigorja“ na Geografskom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu. Sav sadržaj ovoga intervjuja dio je spomenutog istraživanja i neće se koristiti u druge svrhe.

Predviđeno vrijeme ispunjavanja intervjuja je do 20 minuta.

Ako imate kakve upite, slobodno se obratite na mail ivan.fustin@student.geog.pmf.hr

Pitanja:

1. Kako biste opisali prosječnog stanovnika Zagrebačkog prigorja u današnjem vremenu?
2. Molio bih Vas da opišete prostorne i demografske promjene koje ste Vi primjetili da su se dogodile u Zagrebačkom prigorju?
3. Što su po Vama pokazatelji prigorskog identiteta?
4. Kako su po Vama prostorne promjene utjecale na promjenu prigorskog identiteta?
5. Smatrate li da se prigorski identitet treba turistički valorizirati? Nošnja, glazba... kao standardni turistički paket Grada Zagreba?
6. Smatrate li da su trenutni hodonimi (imena ulica, trgova, stuba, parkova) pokazatelj prigorskog identiteta?
7. Smatrate li da je prigorski identitet ugrožen (mlađe generacije ne znaju ili ne žele baštiniti identitet)?

Anketni obrazac

Poštovani, hvala Vam što ste pristupili anketi. Moje ime je Ivan Fuštin i pod vodstvom mentorice dr. Borne Fuerst-Bjeliš pišem diplomski rad na temu "Promjena prostornog identiteta i samoidentifikacija stanovnika Zagrebačkog prigorja". Anketa je veoma kratka, sastoji se od 5 pitanja i ne treba Vam više od 2 minute da ju ispunite. Anketa je u potpunosti anonimna, u svakom trenutku možete odustati, a ako imate kakva pitanja, slobodno me kontaktirajte na mail ivan.fustin@student.geog.pmf.hr.

1. Dob
2. Spol
3. Mjesni odbor u kojem živite
4. Živate li cijeli život na području navedenih mjesnih odbora (Mlinovi, Šestine, Gračani, Markuševac, Remete, Bukovac, Dotrščina)?
5. Ako ne živite, koliko dugo živite na području navedenih mjesnih odbora?
6. Na ljestvici od 1 do 5 (1 označava nimalo, a 5 izrazito) koliko ste upoznati s tradicijom i običajima Zagrebačkog prigorja?
7. Od sljedeće tri razine prostornog identiteta (lokalni, regionalni i nacionalni) s kojim se najviše poistovjećujete? Molio bih Vas da poredate tako da prva razina prostornog identiteta koju odaberete bude ona s kojom se najviše poistovjećujete, a zadnja s kojom se najmanje poistovjećujete. VAŽNO!!!
Primjer lokalnog identiteta (poistovjećujete se s npr. Šestinama, Gračanima, Remetama...)
Primjer regionalnog identiteta (Zagrepčanin, Dalmatinac, Istrijan, Slavonac...)
Primjer nacionalnog identiteta (Hrvat, Talijan, Škot, Portugalac...)
8. Na ljestvici od 1 do 5 (1 označava nimalo, a 5 izrazito) koliko Vam je jaka unutarnja poveznica s imenima hodonima u mjesnom odboru u kojemu živite (hodonimi su imena ulica, trgova, stuba, parkova)?
9. Na ljestvici od 1 do 5 (1 označava nimalo, a 5 izrazito) koliko se smatrate/osjećate Prigorcem/Prigorkom?

Prilozi

Prilog 1. Hodonimi u MO Dotrščina

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Avenija Gojka Šuška (dio)	Osobno ime			X	
Čaplinec (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Čret (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Čretni odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gornji Bukovac (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbina (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski gaj I. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski gaj II. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak I. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak II. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak III. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak IV. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak IX. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak V. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak VI. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak VII. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak VIII. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbinski odvojak X. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Melinišće (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Svetošimunska cesta (dio)	Osobno ime	X	X		X
Štefanovec (dio)	Osobno ime	X	X		
Vrteci (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 2. Hodonimi u MO Bukovac

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Brezinščak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovac (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački obronak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački ogranak I. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački ogranak II. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački ogranak III. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački ogranak IV. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački vijenac (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački vijenac I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački vijenac II. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovački zavoj (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovečke stube (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Donji Brezinščak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gajščak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gornji Bukovac (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gornji Bukovac I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gornji Bukovac II. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gornji Bukovac III. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
I. Bukovački obronak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
I. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

II. Bukovački obronak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
II. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
III. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
IV. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
IX. Bukovački ogranak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
IX. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jaslice (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jazbina (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jurja ves (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jurja ves I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jurja ves II. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jurja ves III. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Korana (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kosa (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kosa I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Melinišće (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Mogilska ulica (cijela)	Povijesno obilježje	X	X		
Mogilske stube I. (cijela)	Povijesno obilježje	X	X		
Mogilske stube II. (cijela)	Povijesno obilježje	X	X		
Oboj (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Oboj I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Oboj II. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Oboj III. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Oboj IV. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Oboj V. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Oboj VI. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Obojski gaj (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Obronak Prilesje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Park Vjenceslava Miheteca (cijela - bez kbr)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Podravski put (cijela)	Geografski pojam			X	
Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Predškolska ulica	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje II. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje III. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje IV. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje V. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Prilesje VI. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Sedlo (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Trnac (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Trnac I. odvojak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
V. Bukovački ogranak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
V. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

VI. Bukovački ogranak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
VI. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
VII. Bukovački ogranak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
VII. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
VIII. Bukovački ogranak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
VIII. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Vranićeva ulica (cijela)	Osobno ime	X	X		
X. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
XI. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
XII. Požarinje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Zeleni kut (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 3. Hodonimi MO Remete

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Bezgovce (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Biškupec breg (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Brezinščak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovačka cesta (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovečki krč (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bukovečki krč II. (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Čaplinec (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Česmičkoga ulica (cijela)	Osobno ime				X

Črešnjevec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gajščak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gorice (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gospočak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Hrastov gaj (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Ivirščak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kameniti stol (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kesten brijeg (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kostanjevec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kratki dol (cijela - bez kbr)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kvintička ulica (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Kvintički odvojak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Ledine (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Lješnjakovec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Mirmi dol (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Pavlinski prilaz (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Pustoselina (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Remete (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Remetski Banjščak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Remetski kamenjak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Studeni breg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Šušnjići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Tihi dol (cijela)	Lokalno obilježje	X	X		

Ulica Anđele Horvat (cijela)	Osobno ime			X	
Veselišće (cijela)	Lokalno obilježje	X	X		
Vinec (cijela)	Lokalno obilježje	X	X		

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 4. Hodonimi u MO Gračani

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Bešići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bliznec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Bunjaki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Čaplinec (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Črna voda (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Donji Pustodol (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gjurkov put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Grabešćak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračani (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračanska cesta (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračanske dužice (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračanske stube (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračanski Mihaljevac (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračanski ribnjak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračansko borje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračansko dolje (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračansko šetalište (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gračec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Gradišće (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Graččica (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Isce (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Ivanov put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Jazbina (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jelenčica (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Klakovec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Kvintička ulica (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Lipovčica (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Lonjščina (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Majcenov put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Markuševečka cesta (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Medveščina (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Miholići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Nad tunelom (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Nadvina (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Okrugljak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Omejak (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Pustodol (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Remetski kamenjak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Sljemenska cesta (dio)	Geografski pojam	X	X		
Sovinec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Sudiščak (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Svibanjčica (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Šušnjevec (dio)	Osobno ime	X	X		
Tomašinčev put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Trnčevićev put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Trsišće (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Varoška gora (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Zvečaj (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 5. Hodonimi u MO Markuševec

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Bačun (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bačunski krč (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bibekov breg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bidrovečka cesta (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Bijeljovina (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Borovina (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Brežovanka (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		

Budanjšćak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Cebići mali (cijela)	Osobno ime	X	X		
Ciki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Cilakovec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Čret (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Črna voda (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Dešćevec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Doljek (cijela)	Osobno ime	X	X		
Draškovec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Ferenčaki donji (cijela)	Osobno ime	X	X		
Ferenčaki gornji (cijela)	Osobno ime	X	X		
Frušcinje (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Fuljatkov brijeg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Gorščica	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Grabljak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Gradečak desni (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Gradečak lijevi (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Gradiček (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Gradiljnjak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Hadžići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Hađaki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Hamići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Hercegov gaj (cijela)	Osobno ime	X	X		
Horvatići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Ivlje (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Jelekovići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Jordanići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Jurini (cijela)	Osobno ime	X	X		
Jurkovići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kamenarski breg (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Keleki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Klinovec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Kobasići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kormani (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kotov breg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kravarščani (cijela)	Osobno ime	X	X		
Krsišće (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Kršići (cijela)	Osobno ime	X	X		

Liješće (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Lučki put (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Lukačini (cijela)	Osobno ime	X	X		
Markuševečka cesta (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Markuševečka Dubrava (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Markuševečka Trnava (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Markuševečke njivice (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Meducin (cijela)	Osobno ime	X	X		
Mikleci (cijela)	Osobno ime	X	X		
Mikulasov breg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Miroševečka cesta (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Mrzljak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Mučnjaki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Petari (cijela)	Osobno ime	X	X		
Petrovščak (cijela)	Osobno ime	X	X		
Pilatuščak (cijela)	Osobno ime	X	X		
Pisuljaki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Proštišno (cijela)	Osobno ime	X	X		
Punjeki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Riježnica (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Ročići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Selniki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Sinbuk (cijela)	Osobno ime	X	X		
Sitari (cijela)	Osobno ime	X	X		
Skuzini (cijela)	Osobno ime	X	X		
Sljemenska cesta	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šanteki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Šelendići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Špoljarci (cijela)	Osobno ime	X	X		
Štefanovec (dio)	Osobno ime	X	X		
Topolje	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Toti (cijela)	Osobno ime	X	X		
Trg svetog Šimuna (cijela)	Osobno ime	X	X		
Ulica Vida Ročića (cijela)	Osobno ime	X	X		
Utovec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Vidovići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Vincekov breg (dio)	Osobno ime	X	X		
Vuljarov breg (cijela)	Osobno ime	X	X		
Vumelje (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		

Vumelje I. odvojak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
-----------------------------	--------------------------	---	---	--	--

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 6. Hodonimi u MO Šestine

Ime	Kategorizacija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Benkov put (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bjelevina (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Bolteki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Cesarov gaj (cijela)	Osobno ime	X	X		
Dedići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Gorjani (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Gramaća (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Grebenščica (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Herici (cijela)	Osobno ime	X	X		
Himper (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Kalabarovo vrelo (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kecerini donji (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kecerini gornji (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kelkovići (cijela)	Osobno ime	X	X		
Kosinci (dio)	Osobno ime	X	X		
Kulmerska ulica (cijela)	Osobno ime	X	X		
Mitaki (cijela)	Osobno ime	X	X		
Mlinovi (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Mlinska ulica (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Opuhači (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Pirovec gornji (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Podrebernica (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Potočani (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Prilaz kraljičinom zdcencu (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Sjevernjak (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Sljemenska cesta (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Somuni (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Sudiščak (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šafranišće (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinska cesta (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		

Šestinski Kraljevec (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinski prilaz (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinski put (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinski trg (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinski vijenac (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šestinski vrh (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Šušnjevec (dio)	Osobno ime	X	X		
Trsišće (dio)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Ulica Ive Serdara (dio)	Osobno ime			X	
Ulica trešnjina cvijeta (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Vince (cijela)	Lokalni/geografski pojam	X	X		
Zavižanska ulica (dio)	Geografski pojam			X	

Izvor: Grad Zagreb, 2023

Prilog 7. Hodonimi u MO Mlinovi

Ime	Kategorija	Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Internacionalno
Alanske stube (cijela - bez kbr)	Geografski pojam			X	
Biokovske stube (cijela)	Geografski pojam			X	
Bitorajska ulica (cijela)	Osobno ime	X	X		
Bjelolasička ulica (cijela)	Geografski pojam			X	
Čičarijska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	
Durmitorska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	X
Grašćica (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Jahorinska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	X
Kalnički put (cijela)	Geografski pojam			X	
Lovčenska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	X
Lovčenske stube (cijela)	Geografski pojam			X	X
Malovanske stube (cijela)	Geografski pojam			X	
Mlinovi (dio)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Mlinska ulica	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Mosorske stube (cijela)	Geografski pojam			X	
Nemetova ulica (dio)	Osobno ime	X	X		
Petrovogorska (cijela)	Geografski pojam			X	
Pirovec (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		

Razgled (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Rudina (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Snježničke stube (cijela)	Geografski pojam			X	
Stube Dubravka Gregorina (cijela - bez kbr)	Osobno ime	X	X		
Svetojanska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	
Štirovnička ulica (cijela)	Geografski pojam			X	
Šumske stube (cijela - bez kbr)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Troglavske stube (cijela - bez kbr)	Geografski pojam			X	X
Vodenica (cijela)	Lokalno/geografsko obilježje	X	X		
Zavižanska ulica (dio)	Geografski pojam			X	
Zrinskogorska ulica (cijela)	Geografski pojam			X	

Izvor: Grad Zagreb, 2023